

Razumkov
centre

СУСПІЛЬНА ПІДТРИМКА ЄВРОАТЛАНТИЧНОГО КУРСУ УКРАЇНИ: ОЦІНКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

СОЦІОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЦЕНТРУ РАЗУМКОВА

Razumkov
centre

СУСПІЛЬНА ПІДТРИМКА ЄВРОАТЛАНТИЧНОГО КУРСУ УКРАЇНИ: ОЦІНКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

СОЦІОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЦЕНТРУ РАЗУМКОВА

Проект здійснено за підтримки
Посольства Великої Британії в Україні

Київ-2021

ЗМІСТ

3	РЕЗЮМЕ
5	СУСПІЛЬНА ПІДТРИМКА ЄВРОАТЛАНТИЧНОГО КУРСУ УКРАЇНИ: ОЦІНКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ
6	Геополітичні орієнтації громадян і потенційний референдум
11	Позиції, аргументи та фактори впливу на громадську думку
39	Поінформованість: джерела, суспільний запит, одностумці
52	Висновки
53	Рекомендації
55	<i>Додаток.</i> Соціально-демографічні характеристики

Керівник проекту – О.Мельник

Видання публікації стало можливим завдяки фінансовій підтримці Уряду Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії в рамках проекту «Суспільна підтримка євроатлантичного курсу України: оцінки та рекомендації», що виконувався Центром Разумкова. Погляди, висловлені в цій публікації, належать авторам і можуть не збігатися з офіційною позицією Уряду Великої Британії.

Центр Разумкова висловлює щирю вдячність за консультативну підтримку в підготовці та реалізації цього дослідження службі Віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України, Урядовому офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції, Департаменту ЄС і НАТО МЗС України, Посольству Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії в Україні, Центру інформації та документації НАТО в Україні.

РЕЗЮМЕ

Дані багаторічного моніторингу Центру Разумкова свідчать про досить суттєві зміни громадської думки стосовно різних аспектів відносин Україна-НАТО, а також власне сприйняття Альянсу різними верствами суспільства. У 2002р. третина суспільства підтримували ідею вступу України до НАТО і третина – висловлювалися проти. У подальшому, протягом 2002-2010рр. удвічі зменшилася частка прихильників, а частка противників удвічі зросла. Починаючи з 2014р., відбулися кардинальні – хоча й не раптові – зміни у ставленні громадян до перспективи набуття Україною членства в НАТО. У квітні 2014р. за вступ до НАТО готові були проголосувати 37%, а в листопаді 2015р. – 48%, перевищивши частку противників (33%).

Висока явка громадян і переконлива підтримка рішення про вступ України до НАТО – такими могли б бути результати референдуму навесні 2021р. Про готовність прийти на референдум заявили 71% опитаних, а про намір проголосувати за вступ України до НАТО – 54%, хоча вербальна готовність взяти участь у голосуванні, зрозуміло, не є гарантією реальної явки.

У загалом позитивній картині підтримки євроінтеграції, реалістичності оцінок загроз і ризиків, адекватності вибору варіантів забезпечення національної безпеки, сприйняття громадянами НАТО тощо, присутні важливі ознаки як потенціалу, так і латентних ризиків для подальшого зміцнення досягнутого рівня суспільної підтримки. Це стосується, насамперед, виявлених особливостей громадської думки, залежно від регіону проживання, віку та усталених позицій стосовно євроатлантичної інтеграції.

Відмінності у відповідях представників різної статі, респондентів з різними рівнями освіти є менш суттєвими, ніж регіональні чи вікові. Найбільш кардинальні відмінності часто демонструють прихильники та противники вступу, хоча з окремих питань – їх позиції є доволі схожими. Для відносної більшості опитаних інтеграція до ЄС і НАТО є рухом в єдиному напрямі. Рівень суспільної підтримки європейської інтеграції є традиційно вищим, ніж євроатлантичної, але баланс між «за» і «проти» також суттєво змінюється, залежно від регіону проживання респондентів.

Відчуття вразливості України до зовнішніх загроз, усвідомлення відсутності надійних зовнішніх гарантій безпеки та пошук оптимальної моделі забезпечення національної безпеки очевидно є головними раціональними факторами підтримки стратегічного курсу держави в напрямі євроатлантичної інтеграції. Найбільш актуальними для України, на думку опитаних, є загрози від Росії та від зовнішньої агресії – двоєдиної загрози як джерела та за змістом. Лише незначна частка респондентів бачать загрозу безпеці України з боку НАТО.

Доволі реалістичні оцінки загроз, можливостей отримання зовнішньої допомоги та надійності зовнішніх гарантій безпеки суттєво впливають на вибір варіантів відповіді стосовно загроз, моделі безпеки, власної участі в обороні країни та виконання державою міжнародних зобов'язань. Більшість опитаних вважають, що Україна має розраховувати, насамперед, на власні сили і, що важливо, більше половини опитаних громадян висловили готовність захищати країну зі зброєю в руках та надаючи волонтерську підтримку.

Доволі високими є очікування прояву солідарності з боку міжнародних партнерів, насамперед, з боку країн ЄС і НАТО, а також демонстрація готовності підтримати рішення України прийти на допомогу партнерам у разі такої необхідності.

У виборі моделі забезпечення національної безпеки голоси переважно розподілилися між НАТО (51%) та нейтралітетом (29%). ОДКБ, як альтернатива НАТО, практично не має прихильників. Майже всі держави, що отримали найвищі громадські оцінки як союзники України, є членами НАТО. НАТО є також союзником України, на думку майже половини респондентів, і лідером громадського рейтингу міжнародних організацій, що надають найбільш важливу підтримку в захисті незалежності України. Громадська оцінка важливості підтримки, яку НАТО надає Україні, могла б імовірно бути ще вищою, якби респонденти мали більше фактичної інформації.

НАТО, на думку більшості українців, є в першу чергу оборонним союзом. Опитані українці надзвичайно високо та переважно позитивно оцінюють глобальну роль Альянсу. НАТО асоціюється у українців переважно з такими поняттями: безпека, мир, демократія, стабільність — дещо слабше — добробут, хоча серед противників вступу переважають асоціації НАТО з війною, агресією, загрозою, світовим пануванням і жорстокістю.

Українці вірять у вагомість гарантій колективної безпеки для держав-членів НАТО, хоча й з певним застереженнями. Підтвердженням плюсів членства в НАТО є припущення 57% опитаних респондентів про гіпотетичну можливість уникнути анексії Криму та війни на Донбасі, якби Україна на той час була в НАТО. Вбачаючи значну залежність рівня захищеності держав Центрально-Східної Європи від належності до Альянсу, дещо слабший зв'язок визнається між членством у НАТО та рівнем демократії, добробутом і стабільністю.

Оцінити особисті виграші чи програші від вступу України до НАТО громадянам помітно складніше, ніж можливі наслідки такого кроку для країни. Хоча число оптимістів стосовно особистих виграшів та відповідності членства національним інтересам переважає загалом, розуміючи відмінності спостерігаються у розподілі відповідей між прихильниками та противниками вступу.

У відповідях респондентів стосовно можливих наслідків вступу і вимог НАТО до нових членів присутні як реальні факти, так і традиційні тези антинатовської пропаганди. Це стосується всіх категорій опитаних, хоча у відповідях противників вступу помітно переважають песимістичні очікування.

Переважно позитивним є ставлення українців до практичного співробітництва Україна-НАТО, особливо як чинника зміцнення обороноздатності, сприяння відносинам України з ЄС, підтримки міжнародного авторитету України. Вплив співробітництва на рівень добробуту населення загалом і власної родини зокрема, є вкрай обмеженим, на думку громадян.

Громадяни доволі низько (хоча й недостатньо критично) оцінюють власний рівень поінформованості. Краще поінформовані та з вищим рівнем освіти респонденти декларують більшу зацікавленість в отриманні інформації, ніж інші. Головними джерелами інформації про НАТО є телебачення, соціальні мережі та українські Інтернет-сайти (неурядові). Характер інформації про НАТО в Україні, на думку опитаних, є загалом позитивним, збалансованим або ж нейтральним, а за змістом — вона є обмеженою та неповною. У російськомовному сегменті мовлення значно менше загалом позитивного, ніж в україномовному. Найбільше українці (навіть ті, кого «не цікавить» інформація про НАТО загалом) хотіли б знати про можливі вигоди та імовірні втрати від вступу до НАТО, про допомогу Україні від НАТО та чи виграли від вступу нові члени. Водночас, до активного пошуку цієї чи іншої інформації про НАТО вдається лише кожен п'ятий респондент.

Обнадійливим є той факт, що частка громадян, які визнали зміни власного ставлення до НАТО на краще, втричі перевищує частку відповідей «на гірше». Найбільш імовірно, що зміни позицій громадян останніми роками відбулися під впливом переважно об'єктивних обставин, а не цілеспрямованої державної інформаційної політики. Саме тому одним із важливих результатів цього дослідження є виявлення ризиків як недостатньо поінформованого вибору, так і неоднозначного впливу кращої поінформованості на суспільну думку.

Подальше збереження та зміцнення соціального консенсусу залежатиме не лише, але великою мірою, від ефективності інформаційно-агітаційних заходів з урахуванням зарубіжного та національного досвіду адаптованого до реалій. Постійний моніторинг громадської думки має бути одним з інструментів забезпечення зворотного зв'язку, базою вихідних даних для оперативного коригування планів реалізації стратегічних і політичних рішень.

СУСПІЛЬНА ПІДТРИМКА ЄВРОАТЛАНТИЧНОГО КУРСУ УКРАЇНИ: ОЦІНКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Майже 30-літня історія відносин Україна-НАТО містить сторінки динамічного розвитку та стагнації, спільного інтересу сторін до поглиблення партнерства та взаємних розчарувань. Драматичні події 2014р. дали старт новому етапу відносин України з НАТО, що знайшло відображення у державній політиці та суспільній свідомості. Закріплення в Конституції України положення про незворотність європейського та євроатлантичного курсу України відбулося завдяки консенсусу політичних еліт та відповідним змінам у зовнішньополітичних орієнтаціях суспільства.

Запорукою подальшого успіху імплементації доленосного політичного рішення та незворотності європейського та євроатлантичного курсу України є не лише гарантування домінуючої частки прихильників, але й безконфліктне сприйняття вибору більшості іншою частиною суспільства. Для цього потрібна двостороння ефективна комунікація та активне залучення влади та суспільства, першим кроком якої має бути з'ясування позицій та інтересів, що об'єднують чи розділяють суспільство. Соціологічні дослідження, як один із елементів комунікації між суспільством і державою, є також ефективним інструментом легітимізації державних рішень, прогнозування реакції суспільства.

У цій доповіді представлені результати загальнонаціонального соціологічного опитування та зроблені на їх основі експертні оцінки громадської думки з широкого кола питань, пов'язаних із євроатлантичною інтеграцією України. Пропонуються також відповідні висновки та рекомендації, спрямовані на підвищення якості формування та імплементації державної політики інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції.

Геополітичні орієнтації громадян і потенційний референдум

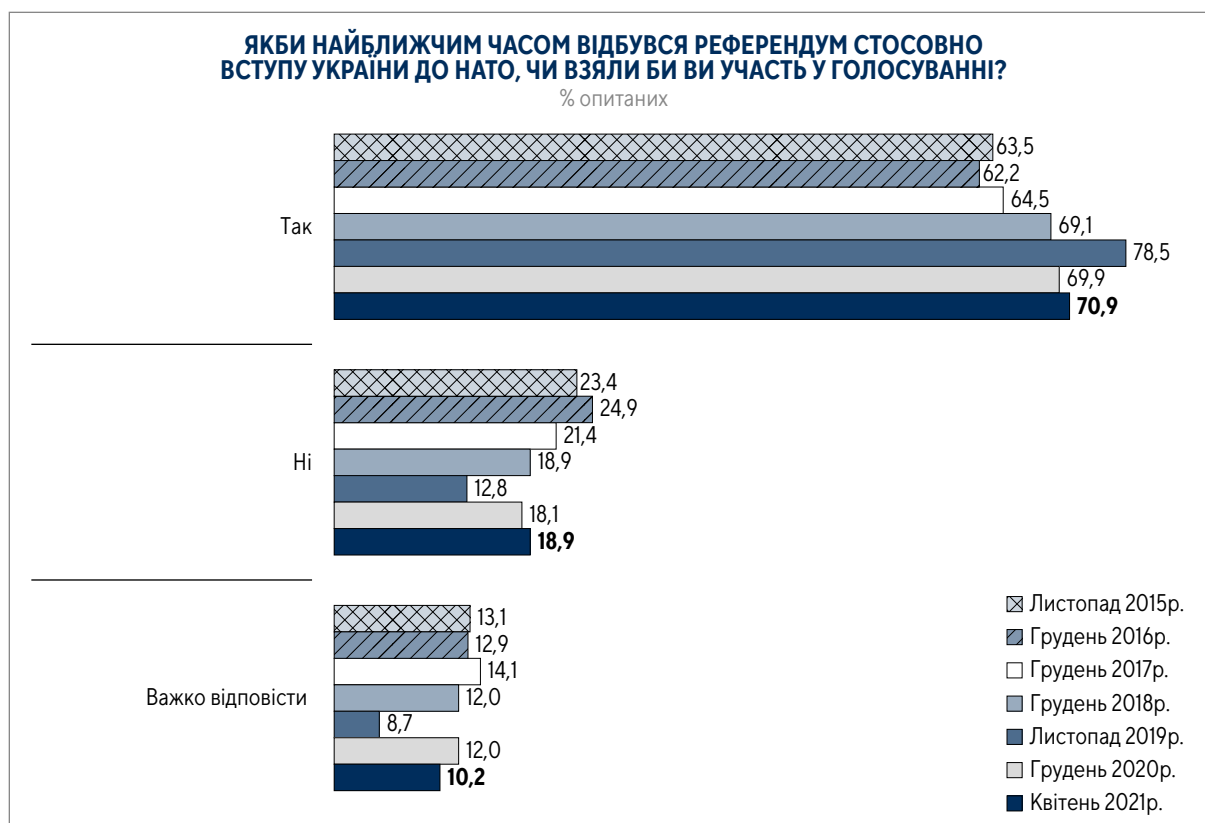
Проведення потенційного референдуму стосовно підтримки громадянами рішення про вступ України до НАТО у квітні 2021р. (останнє за часом соціологічне дослідження)¹ гарантувало б його організаторам бажані результати. Водночас, це не повинно стати підставою для висновків про остаточне досягнення цілей забезпечення сталого суспільного консенсусу стосовно стратегічного курсу держави. У загальній позитивній картині присутні елементи потенційних ризиків — важливі деталі, що потребують уважного аналізу та врахування у процесах розробки та імплементації державної інформаційної політики. Це насамперед стосується врахування зафіксованих особливостей громадської думки в різних категоріях опитаних (регіональні, вікові, статеві, прихильники-противники вступу). Як свідчить досвід не лише України, але й нових членів Альянсу, громадська думка є одночасно інертною та надзвичайно чутливою до

об'єктивних обставин і спрямованого інформаційного впливу².

Отже, якби референдум стосовно вступу України до НАТО відбувся найближчим часом, то в ньому взяли б участь переважна більшість (71%) опитаних українців, що є свідченням високого суспільного інтересу до стратегічного курсу країни.

За вступ до НАТО готові проголосувати 54% опитаних українців, проти вступу — 31%, не визначилися з вибором — 15%. Варто зазначити, що серед прихильників вступу також більше тих, хто заявив про намір взяти участь у референдумі, ніж серед противників.

Найбільша частка прихильників вступу зафіксована у віковій категорії 18–29 років — 64%. Баланс між прихильниками та противниками (зменшення рівня підтримки) змінюється з віком майже лінійно, але навіть у найстаршій віковій категорії (60+) відносна більшість респондентів (48%) готові проголосувати за вступ, «проти» — 37%.

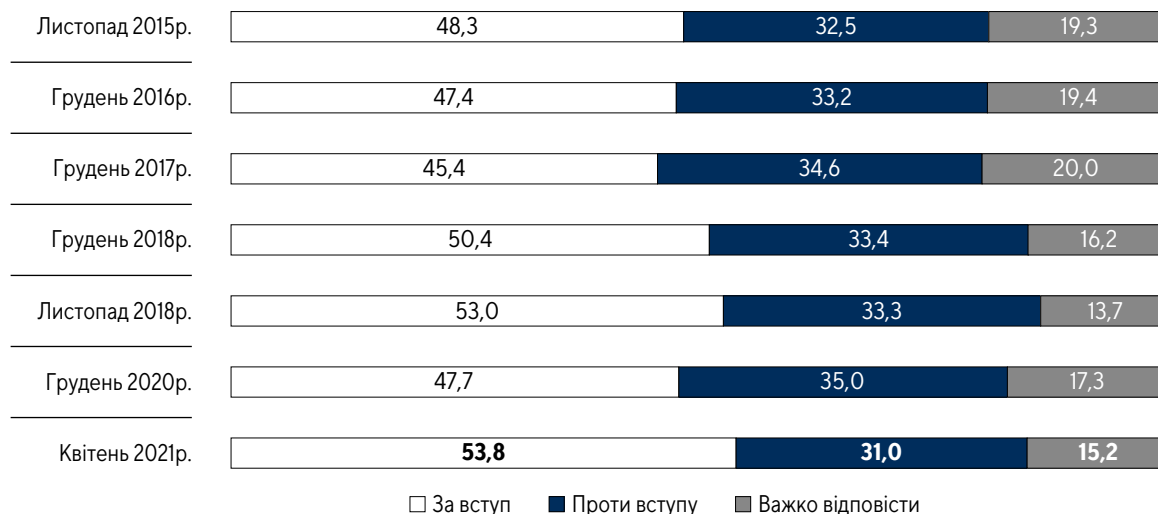

¹ Дослідження проведено соціологічною службою Центру Разумкова 23-28 квітня 2021р. в усіх регіонах України за винятком Криму та тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей. Опитано 2 021 респондент віком від 18 років. Теоретична похибка вибірки — 2,3%.

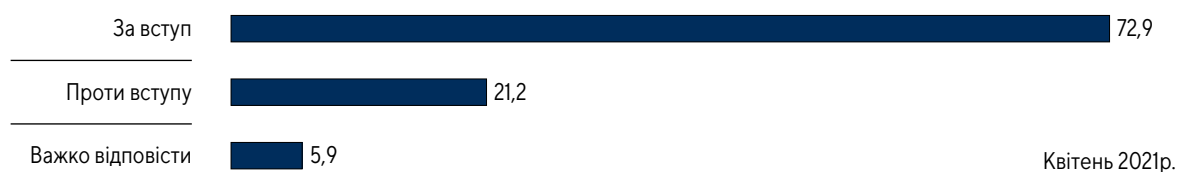
² Інформаційна складова європейської та євроатлантичної інтеграції: громадська думка. — Національна безпека і оборона, 2008р., №1, с.59, www.razumkov.org.ua/uploads/journal/ukr/NSD95_2008_ukr.pdf.

**ЯКБИ ВИ Взяли участь у РЕФЕРЕНДУМІ СТОСОВНО ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО НАТО,
ТО ЯК БИ ВИ ПРОГОЛОСУВАЛИ?**

% усіх опитаних

% тих, хто взяв би участь у референдумі

% усіх опитаних

РЕГІОНИ (2021р.)

	Захід	Центр	Південь	Схід
За вступ	77,2	58,3	38,2	33,2
Проти вступу	11,3	26,4	42,7	50,4
Важко відповісти	11,5	15,3	19,1	16,4

ВІК (2021р.)

СТАТЬ (2021р.)

	ВІК (2021р.)					СТАТЬ (2021р.)	
	18-29 років	30-39 років	40-49 років	50-59 років	60 років і старші	Чоловіки	Жінки
За вступ	63,9	53,0	57,4	48,6	47,8	57,4	50,9
Проти вступу	18,5	30,1	32,4	35,9	37,2	31,2	30,9
Важко відповісти	17,6	16,9	10,3	15,5	15,1	11,4	18,2

% опитаних, залежно від регіону проживання та віку (2021р.)

		18-29 років	30-39 років	40-49 років	50-59 років	60 років і старші
Західний і Центральний регіони	За вступ	72,1	67,2	72,1	59,7	58,5
	Проти вступу	12,1	18,8	18,1	26,1	26,8
	Важко відповісти	15,8	14,0	9,8	14,2	14,6
Південний і Східний регіони	За вступ	49,3	32,1	32,0	31,6	30,8
	Проти вступу	30,6	46,8	56,8	50,7	53,6
	Важко відповісти	20,1	21,2	11,2	17,6	15,6

Найбільш помітними є регіональні відмінності³. На тлі майже семикратної переваги прихильників вступу на Заході (77% – «за», 11% – «проти») та значної переваги в Центрі (58% – «за», 26% – «проти»), на Сході залишається більшою частка готових сказати «ні» (33% – «за», 50% – «проти»). Менш значимою є різниця між противниками (43%) і прихильниками НАТО (38%) на Півдні.

Особливо примітними виявилися відмінності між позиціями респондентів віком 18–29 років та інших вікових категорій, які проживають у східних і південних областях. Так, серед молоді віком 18–29 років частка прихильників вступу (49%) помітно переважає частку противників (31%), що діаметрально відрізняється від розподілу думок у всіх інших вікових категоріях.

Наявні статеві відмінності є менш суттєвими, ніж регіональні та вікові. Чоловіки більш схильні до підтримки ідеї вступу до НАТО (57%), ніж жінки (51%), але частки противників є практично однаковими, незалежно від статі (по 31%), а частка жінок, яким важко відповісти на питання (18%), є на 7% більшою, ніж частка чоловіків (11%).

Часова динаміка. Дані багаторічного моніторингу громадської думки Центром Разумкова свідчать про досить суттєві зміни позицій українських громадян стосовно ідеї набуття Україною членства в НАТО. У 2002р.⁴ громадська думка була поділена навпіл – по 32% «за» і «проти». Протягом 2002–2010рр.⁵ вдвічі зменшилася частка прихильників, а частка противників удвічі зросла⁶. Окремі періоди значимих коливань громадської думки стосовно НАТО (близько 10%) не впливали на загальний тренд падіння підтримки.

Починаючи з 2014р., соціологи фіксували кардинальні зміни у ставленні громадян до перспективи набуття членства в НАТО. Якщо у 2012р.⁷ «за» вступ мали намір проголосувати лише 14% респондентів (62% – «проти»), то у квітні 2014р. рівень підтримки вступу зріс до 37% (42% – «проти»), а в листопаді 2015р. – до 48%, перевищивши частку противників (33%). Незначні коливання результатів упродовж наступних п'яти років (2016–2021рр.) свідчать про стабілізацію рівня суспільної підтримки (діаграма «Якби наступної неділі відбувся референдум стосовно вступу України до НАТО, як би Ви голосували?», с.9).

Слід зазначити, що для відносної більшості тих, хто визначився із відповіддю, інтеграція до ЄС і НАТО є рухом в єдиному напрямі (46%), 34% – вважають їх різними і не пов'язаними між собою процесами (не визначилися – 21%) (діаграма і таблиця «З яким із наведених висловлювань Ви погоджуєтесь?», с.10).

³ Застосовується наступний розподіл областей за регіонами: **Захід:** Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Чернівецька області; **Центр:** Київ, Вінницька, Житомирська, Київська, Кіровоградська, Полтавська, Сумська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська області; **Південь:** Миколаївська, Одеська, Херсонська області; **Схід:** Дніпропетровська, Запорізька, Харківська, Донецька та Луганська (за винятком окупованих територій) області.

⁴ «2002 рік увійде в історію як рік проголошення наміру України вступити у НАТО», Виступ Президента України Л.Кучми у Верховній Раді України у зв'язку із щорічним Посланням Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2002 році». – Українська правда, 15 квітня 2003р., www.pravda.com.ua/news/2003/04/15/2993556.

⁵ У 2010р. Законом України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» було закріплено «позаблоковий статус», що означало відмову від інтеграції в НАТО.

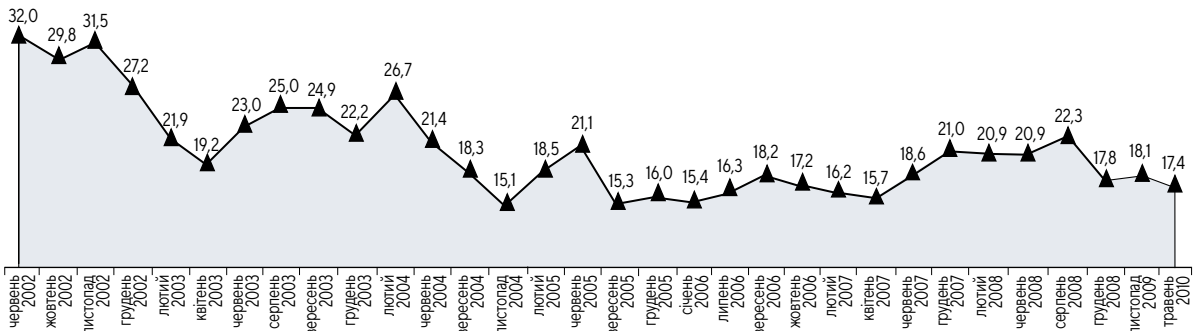
⁶ Зовнішня політика і політика безпеки України: громадська думка. – Національна безпека і оборона, 2010р., №4, с.68, www.razumkov.org.ua/uploads/journal/ukr/NSD115_2010_ukr.pdf.

⁷ Дослідження проведене соціологічною службою Центру Разумкова з 30 березня по 4 квітня 2012р. в усіх регіонах України. Опитано 2 009 респондентів віком від 18 років. Теоретична похибка вибірки – 2,3%.

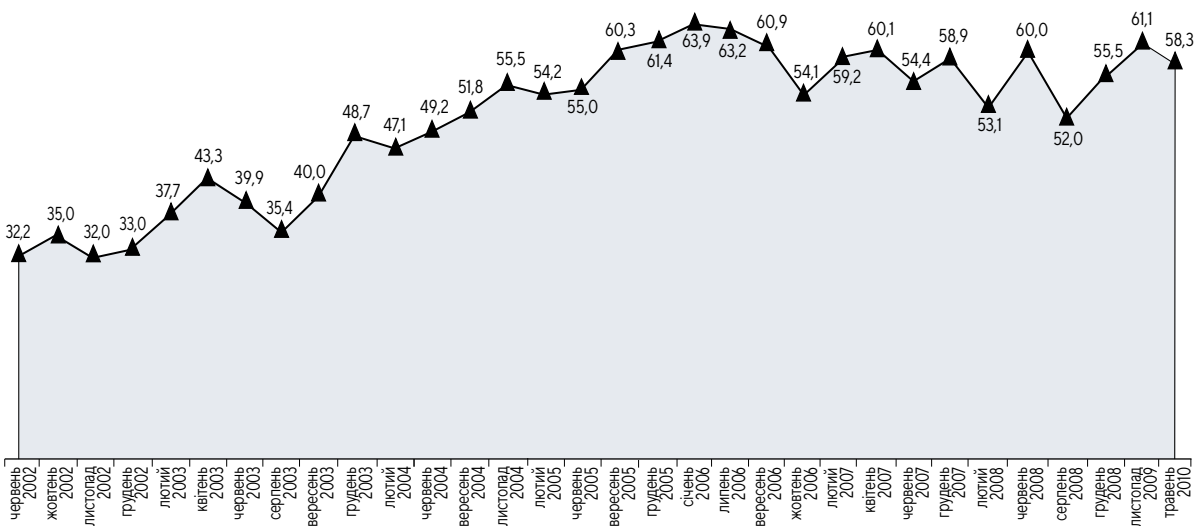
**ЯКБИ НАСТУПНОЇ НЕДІЛІ ВІДБУВСЯ РЕФЕРЕНДУМ СТОСОВНО ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО НАТО,
ЯК БИ ВИ ГОЛОСУВАЛИ?***

% ОПИТАНИХ

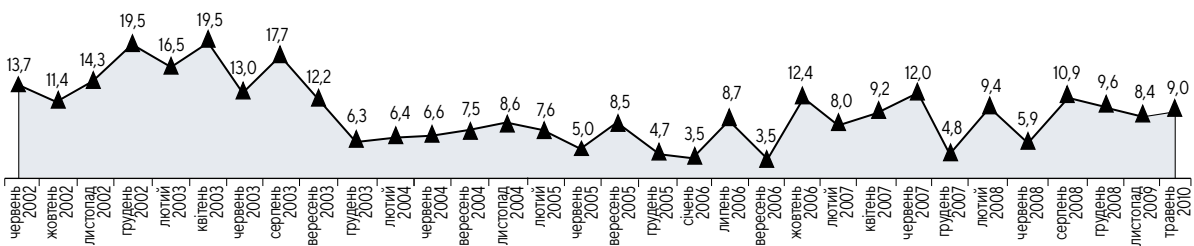
За вступ до НАТО

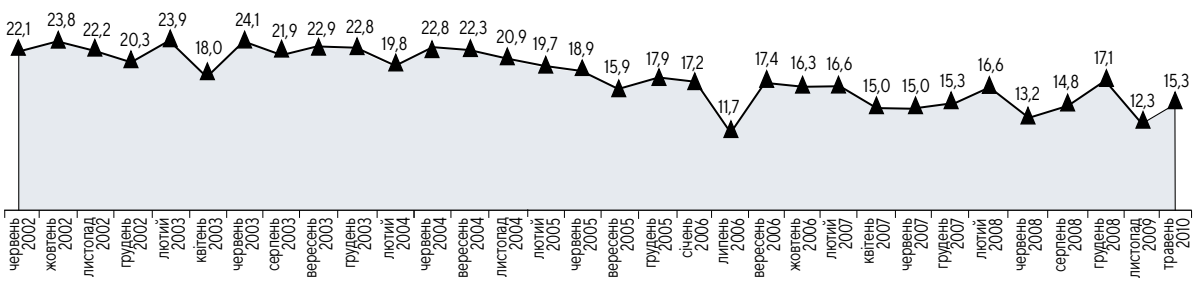
Проти вступу до НАТО

Не голосував би

Важко відповісти

* Джерело: Національна безпека і оборона, 2010р., №4, с.68.

З ЯКИМ ІЗ НАВЕДЕНИХ ВИСЛОВЛЮВАНЬ ВИ ПОГОДЖУЄТЕСЯ?

% опитаних

РЕГІОНИ

	Захід	Центр	Південь	Схід
Інтеграція до ЄС і НАТО – рух в єдиному напрямі: вступ до НАТО значною мірою сприяє приєднанню України до ЄС	55,8	48,6	33,2	37,7
Інтеграція до ЄС і вступ до НАТО – це різні процеси і зв'язку між ними немає	30,0	36,1	39,8	29,9
Важко відповісти	14,2	15,3	27,0	32,4

	ВІК					СТАТЬ	
	18-29 років	30-39 років	40-49 років	50-59 років	60 років і старші	Чоловіки	Жінки
Інтеграція до ЄС і НАТО – рух в єдиному напрямі: вступ до НАТО значною мірою сприяє приєднанню України до ЄС	50,7	44,2	45,3	48,0	41,4	46,8	44,6
Інтеграція до ЄС і вступ до НАТО – це різні процеси і зв'язку між ними немає	32,0	34,0	35,6	32,8	33,4	33,7	33,3
Важко відповісти	17,3	21,8	19,1	19,3	25,2	19,5	22,1

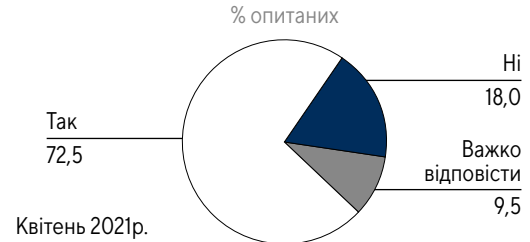
% опитаних, залежно від регіону проживання та віку

		18-29 років	30-39 років	40-49 років	50-59 років	60 років і старші
Західний і Центральний регіони	Інтеграція до ЄС і НАТО – рух в єдиному напрямі: вступ до НАТО значною мірою сприяє приєднанню України до ЄС	52,3	54,1	52,1	51,2	48,5
	Інтеграція до ЄС і вступ до НАТО – це різні процеси і зв'язку між ними немає	34,6	31,0	36,7	33,2	33,5
	Важко відповісти	13,2	14,8	11,2	15,6	18,0
Південний і Східний регіони	Інтеграція до ЄС і НАТО – рух в єдиному напрямі: вступ до НАТО значною мірою сприяє приєднанню України до ЄС	47,9	29,5	33,6	43,4	30,3
	Інтеграція до ЄС і вступ до НАТО – це різні процеси і зв'язку між ними немає	27,1	38,5	33,6	32,4	33,2
	Важко відповісти	25,0	32,1	32,8	24,3	36,5

Квітень 2021р.

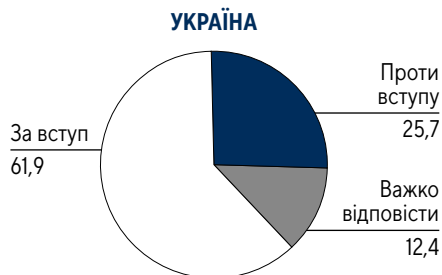
Рівень суспільної підтримки європейської інтеграції є традиційно дещо вищим, ніж євроатлантичної. За вступ України до ЄС проголосували 62% усіх опитаних, проти вступу – 26%. При цьому, частка прихильників вступу значно переважає частку противників у всіх вікових категоріях, незалежно від статі респондентів. Баланс між «за» і «проти» суттєво змінюється, залежно від регіону проживання, але залишається на користь прихильників вступу до ЄС.

ЯКБИ НАЙБЛИЖЧИМ ЧАСОМ ВІДБУВСЯ РЕФЕРЕНДУМ СТОСОВНО ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО ЄС, ЧИ ВЗЯЛИ БИ ВИ УЧАСТЬ У ГОЛОСУВАННІ?

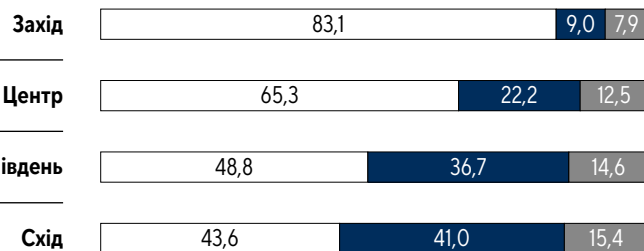
ЯКБИ ВИ ВЗЯЛИ УЧАСТЬ У РЕФЕРЕНДУМІ СТОСОВНО ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО ЄС, ТО ЯК БИ ВИ ПРОГОЛОСУВАЛИ?

% опитаних

Квітень 2021р.

РЕГІОНИ

□ За вступ ■ Проти вступу ▒ Важко відповісти

	ВІК					СТАТЬ	
	18-29 років	30-39 років	40-49 років	50-59 років	60 років і старші	Чоловіки	Жінки
За вступ	75,6	63,6	63,4	58,3	51,4	62,4	61,5
Проти вступу	12,7	23,9	28,3	28,7	33,2	26,3	25,3
Важко відповісти	11,7	12,5	8,3	12,9	15,4	11,4	13,3

Позиції, аргументи та фактори впливу на громадську думку

Відчуття вразливості України до зовнішніх загроз, усвідомлення відсутності надійних зовнішніх гарантій безпеки та пошук оптимальної моделі забезпечення національної безпеки очевидно є головними раціональними факторами підтримки стратегічного курсу держави в напрямі євроатлантичної інтеграції.

Найбільш актуальними для України, на думку переважної більшості опитаних громадян, є загрози від Росії (74%) та від зовнішньої агресії (72%). Причини практично однакового найвищого рівня оцінки українцями

характеру та джерела загрози є достатньо очевидними – як і прямий взаємозв'язок між ними. Більшість опитаних також вважають актуальними запропоновані в переліку загрози внутрішнього та зовнішнього характеру: сепаратизм (63%), міжнародний тероризм (53%) та зростання екстремізму в Україні (49%).

Розподіл відповідей на ту частину переліку (джерела загрози), що містить назви окремих держав і міжнародних організацій, свідчить про те, що лише незначна частка респондентів бачить загрозу безпеці України з боку США (16%), Китаю (13%), НАТО (12%) та ЄС (7%) (таблиця «Чи існує загроза Україні від...?», с.12-13).

ЧИ ІСНУЄ ЗАГРОЗА УКРАЇНИ ВІД...?					
% опитаних					
	УКРАЇНА	РЕГІОНИ			
		Захід	Центр	Південь	Схід
Росії					
Так	74,1	92,7	81,2	57,9	54,4
Ні	15,3	4,4	11,2	22,9	27,7
Важко відповісти	10,6	2,9	7,7	19,2	17,9
Зовнішньої збройної агресії					
Так	71,9	88,8	77,4	59,6	54,0
Ні	18,0	7,7	14,3	18,3	32,8
Важко відповісти	10,1	3,5	8,3	22,1	13,2
Сепаратизму в Україні					
Так	63,3	62,1	68,0	65,0	57,0
Ні	21,7	24,8	20,7	16,3	22,9
Важко відповісти	14,9	13,1	11,3	18,8	20,1
Міжнародного тероризму					
Так	52,8	43,3	63,1	49,8	47,8
Ні	29,2	35,6	22,2	23,7	35,8
Важко відповісти	18,0	21,0	14,7	26,6	16,4
Зростання екстремізму в Україні					
Так	49,4	41,3	51,3	57,3	50,7
Ні	28,9	37,9	28,2	21,6	25,0
Важко відповісти	21,6	20,8	20,5	21,2	24,3
США					
Так	15,8	6,5	15,6	25,8	20,2
Ні	66,9	85,2	67,3	47,5	58,8
Важко відповісти	17,2	8,4	17,1	26,7	21,1
Китаю					
Так	12,6	9,0	16,6	13,8	9,4
Ні	63,0	71,7	57,5	53,8	67,2
Важко відповісти	24,4	19,4	25,8	32,5	23,4
НАТО					
Так	12,3	3,5	12,6	22,0	15,3
Ні	68,7	87,3	69,7	47,7	59,7
Важко відповісти	19,1	9,2	17,7	30,3	25,0
Європейського Союзу					
Так	7,4	2,7	8,8	7,1	9,4
Ні	76,5	88,7	76,9	67,5	69,3
Важко відповісти	16,1	8,6	14,3	25,4	21,3

ЧИ ІСНУЄ ЗАГРОЗА УКРАЇНІ ВІД...?							
% ОПИТАНИХ							
<i>(продовження)</i>							
	ВІК					СТАТЬ	
	18-29 років	30-39 років	40-49 років	50-59 років	60 років і старші	Чоловіки	Жінки
Росії							
Так	82,0	75,4	74,1	70,4	69,5	74,5	73,9
Ні	9,3	13,5	17,1	18,1	18,2	16,3	14,4
Важко відповісти	8,8	11,1	8,8	11,5	12,3	9,2	11,7
Зовнішньої збройної агресії							
Так	71,7	73,0	71,5	70,7	72,4	71,1	72,5
Ні	16,6	18,2	19,7	18,7	17,4	19,3	17,0
Важко відповісти	11,7	8,8	8,8	10,6	10,2	9,6	10,6
Сепаратизму в Україні							
Так	61,6	61,4	66,8	63,4	63,9	64,6	62,4
Ні	24,7	22,5	20,6	21,6	19,7	22,5	21,0
Важко відповісти	13,7	16,1	12,6	15,0	16,4	12,9	16,5
Міжнародного тероризму							
Так	51,5	50,8	50,3	53,0	56,6	53,4	52,3
Ні	30,0	31,3	32,9	27,7	25,6	30,9	27,8
Важко відповісти	18,5	17,9	16,8	19,3	17,8	15,8	19,9
Зростання екстремізму в Україні							
Так	42,2	49,1	53,2	50,0	52,4	49,2	49,6
Ні	33,9	27,5	29,7	27,6	26,6	31,8	26,5
Важко відповісти	23,9	23,4	17,1	22,4	21,0	18,9	23,8
США							
Так	13,7	17,4	15,0	15,8	16,9	15,9	15,8
Ні	71,9	65,2	70,0	66,2	63,0	68,9	65,3
Важко відповісти	14,4	17,4	15,0	18,1	20,1	15,2	19,0
Китаю							
Так	14,1	11,7	11,8	12,9	12,3	12,5	12,7
Ні	62,2	63,4	66,7	62,4	61,5	65,0	61,4
Важко відповісти	23,7	24,9	21,5	24,7	26,2	22,5	25,9
НАТО							
Так	8,8	11,9	10,3	13,5	15,6	12,0	12,5
Ні	74,4	67,8	73,2	67,8	62,6	71,3	66,4
Важко відповісти	16,8	20,3	16,5	18,7	21,7	16,6	21,1
Європейського Союзу							
Так	6,3	6,7	5,9	7,8	9,1	7,4	7,3
Ні	81,7	76,2	78,5	75,3	72,4	78,1	75,2
Важко відповісти	12,0	17,1	15,6	17,0	18,6	14,5	17,5

Квітень 2021р.

Регіональні та вікові відмінності у сприйнятті окремих загроз є доволі значимими, але не впливають на підсумковий баланс загальнонаціональних оцінок. Між думками респондентів різної статі не зафіксовано значущих відмінностей стосовно жодного з варіантів оцінки загроз. Тобто, отримані дані свідчать радше про спільність думок громадян у сприйнятті загроз, ніж про їх радикальні відмінності, залежно від віку, статі та регіону проживання.

При цьому, регіональні та вікові відмінності в оцінках загроз зовнішньої збройної агресії та загрози від Росії є помітними. Так, загроза зовнішньої збройної агресії, на думку жителів Заходу (89%) та Центру (77%), є більш актуальною, ніж для респондентів на Півдні (60%) та Сході (54%). Подібна картина спостерігається також в оцінках російської загрози, що може пояснюватися залежністю позицій опитаних від їх точки зору стосовно характеру конфлікту на Донбасі та власного розуміння зв'язку між природою загрози та джерелом її походження. Водночас, попри зазначені регіональні розбіжності думок, прихильників протилежної точки зору суттєво менше. На Сході та Півдні не вважають загрозою зовнішню збройну агресію відповідно 33% і 18%, не бачать загрози з боку Росії 28% жителів Сходу та 23% жителів Півдня.

Висновки про радше спільність, ніж розбіжності стосуються певною мірою і регіональних відмінностей в оцінках загроз для України від НАТО і США (як ключової держави-члена НАТО). Більшість опитаних українців, незалежно від регіону проживання, НАТО і США не сприймають як загрозу. Попри те, що 22% жителів Півдня вважають загрозою НАТО і 26% – США, умовна більшість жителів регіону не бачать загрози ні з боку НАТО (48%), ні з боку США (59%). Примітно, що на Півдні та Сході України є великі частки тих, хто все ще не визначився з відповіддю на питання стосовно існування загрози з боку НАТО (30% і 25%, відповідно).

Більшість опитаних демонструють доволі реалістичні оцінки можливостей отримання зовнішньої допомоги в разі воєнної загрози та надійності зовнішніх гарантій незалежності, суверенітету і територіальної цілісності. Очевидно, що реалізм в оцінках ситуації суттєво впливає на підтримку респондентами запропонованих варіантів відповіді на

загрози, моделі безпеки, власної участі в обороні країни та виконання державою міжнародних зобов'язань.

Три чверті (75%) громадян України дали негативну відповідь на питання стосовно наявності надійних зовнішніх гарантій незалежності, суверенітету і територіальної цілісності України і лише 12% – позитивну.

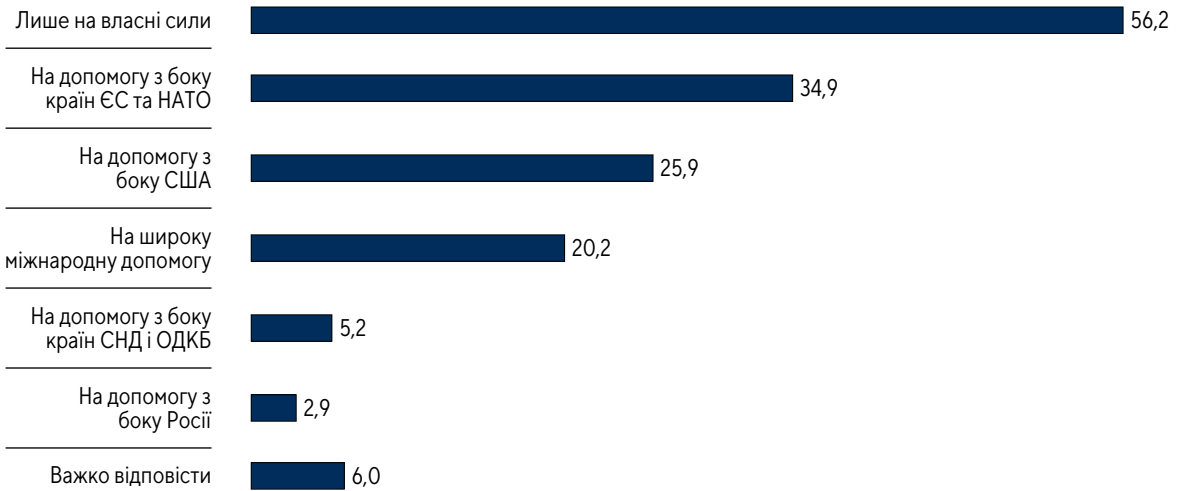
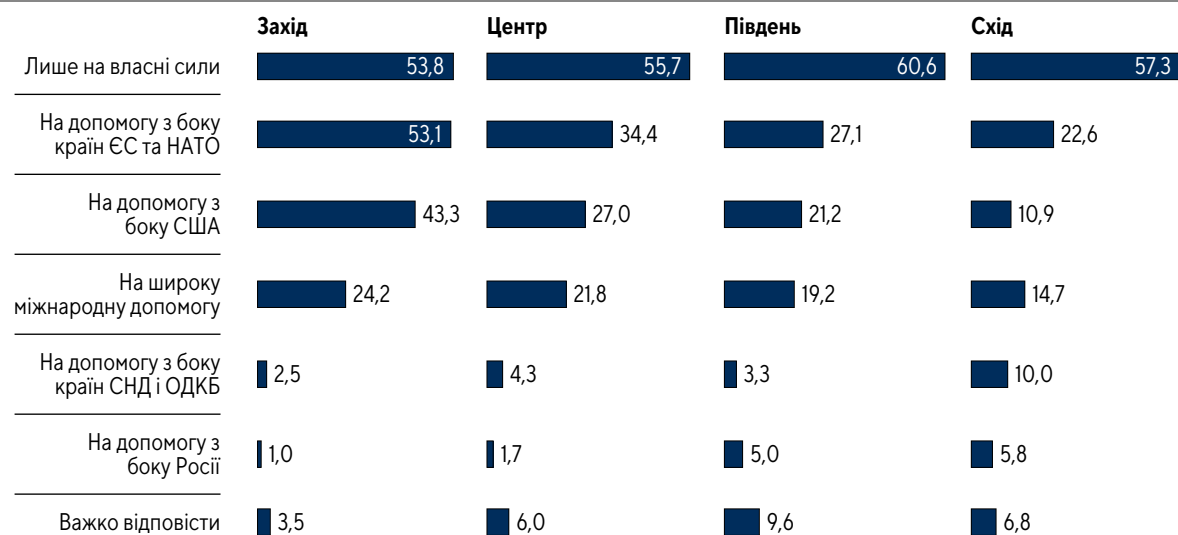
Будучи переважно впевненими у відсутності зовнішніх гарантій, відносно вищими є сподівання на допомогу в разі воєнної загрози (збройної агресії) з боку країн ЄС і НАТО (35%), США (26%) та більш широку міжнародну допомогу (20%). Більшість (56%) опитаних вважають, що Україна має розраховувати, насамперед, на власні сили. Частка тих, хто все ще розраховує на допомогу з боку Росії та СНД і ОДКБ, є незначною – 3% і 5%, відповідно (діаграма «У разі воєнної загрози (збройної агресії) Україна може розраховувати, насамперед, ...?», с.15).

Думка про необхідність розраховувати, насамперед, на власні сили практично однаково підтримується громадянами всіх регіонів України. Водночас, суттєво відрізняються очікування зовнішньої допомоги, залежно від регіону проживання респондентів. Найвищими є сподівання на допомогу з боку країн ЄС і НАТО на Заході (53%) та в Центрі (34%). На Півдні та Сході на допомогу з боку країн ЄС і НАТО розраховують 27% та 23%, відповідно.

Найбільш помітно різняться думки громадян стосовно зовнішньої допомоги між прихильниками та противниками вступу до НАТО. Так, на допомогу з боку країн ЄС і НАТО розраховують 58% прихильників, серед противників вступу – лише 4%. Противники

У РАЗІ ВОЄННОЇ ЗАГРОЗИ (ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ) УКРАЇНА МОЖЕ РОЗРАХОВУВАТИ, НАСАМПЕРЕД, ...?*

% опитаних

РЕГІОНИ

	ВІК					СТАВЛЕННЯ ДО НАТО	
	18-29 років	30-39 років	40-49 років	50-59 років	60 років і старші	Прихильники вступу	Противники вступу
Лише на власні сили	51,2	57,3	55,0	59,5	58,1	43,9	73,4
На допомогу з боку країн ЄС та НАТО	41,5	33,5	36,5	33,3	31,0	58,4	3,5
На допомогу з боку США	24,9	25,6	31,2	27,4	22,7	41,1	3,8
На широку міжнародну допомогу	23,9	22,1	21,8	19,0	16,0	26,1	10,5
На допомогу з боку країн СНД і ОДКБ	2,0	3,1	5,9	7,2	7,6	1,8	12,1
На допомогу з боку Росії	1,0	2,3	3,2	2,9	4,8	0,4	8,1
Важко відповісти	6,6	5,2	5,3	4,6	7,6	3,4	7,5

* Респондентам пропонувалося відзначити не більше трьох прийнятних варіантів відповіді.

Квітень 2021р.

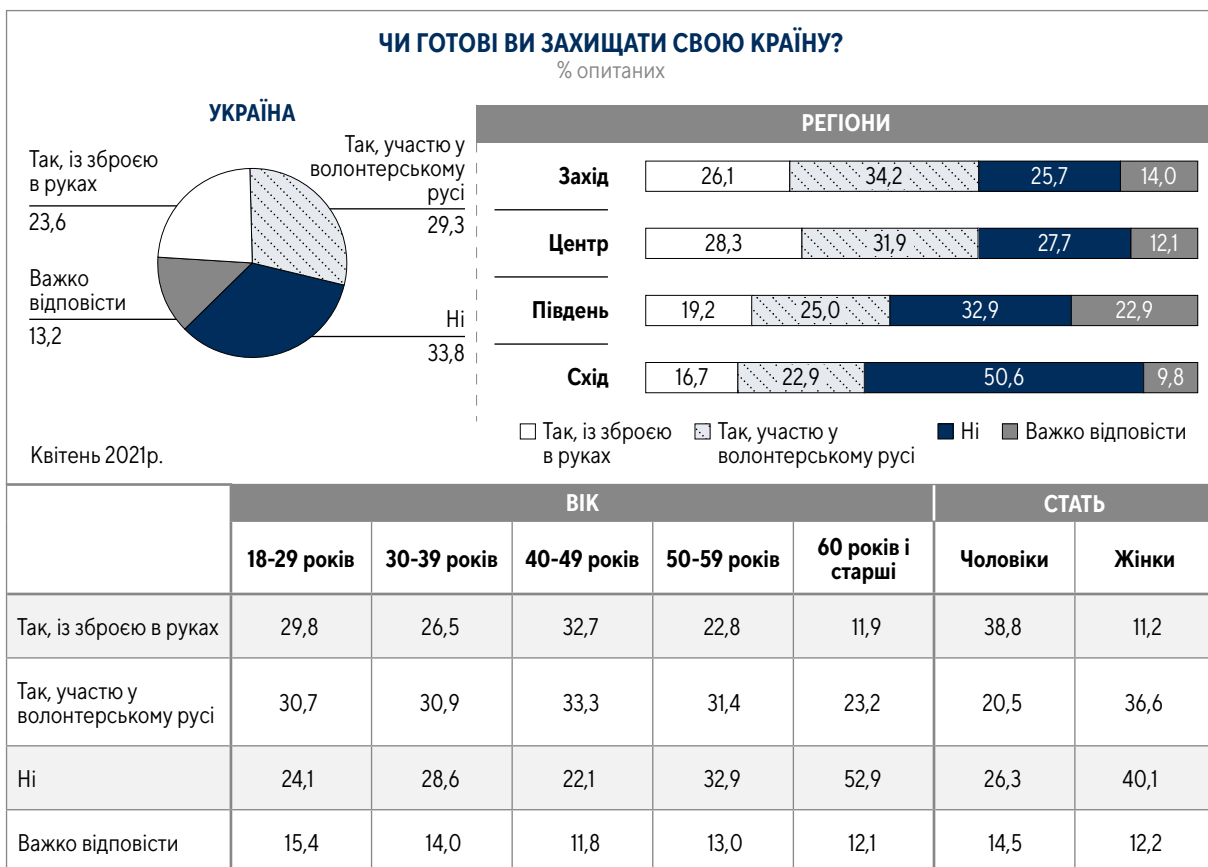
вступу також дуже песимістично оцінюють перспективи отримання допомоги з боку США (4%) та широкої міжнародної спільноти (11%). Водночас, слід відзначити, що вони віддають перевагу варіанту «на власні сили» (73%), а не іншим альтернативам, таким як допомога з боку Росії (8%) чи країн СНД і ОДКБ (12%).

Вірогідно, що такі оцінки певною мірою впливають на варіант вибору відповіді на питання стосовно готовності захищати свою країну. Так, більше половини опитаних заявили про готовність захищати країну або зі зброєю в руках (24% загалом в Україні, серед чоловіків – 39%, жінок – 11%) або надаючи волонтерську підтримку (29%, серед чоловіків – 21%, жінок – 37%). Високий рівень готовності стати на захист країни декларують навіть респонденти старшої вікової категорії. Винятком є розподіл відповідей представників східного регіону, де частка готових до захисту (17% – зі зброєю, 23% – як волонтери) є меншою, ніж не готових захищати (51%), при тому, що 57% респондентів цього регіону вважають, що Україна в разі воєнної загрози повинна розраховувати лише на власні сили.

Очікування прояву солідарності з боку міжнародних партнерів, безумовно, передбачає взаємну готовність прийти на допомогу партнерам у разі такої необхідності. Відносна більшість (46%) опитаних підтримують можливість надання Україною військової допомоги (відповідно до норм міжнародного права) іншим країнам, що зазнали збройної агресії. Тобто, почуття солідарності відносної більшості суспільства є важливою умовою ухвалення імовірних політичних рішень з виконання Україною союзницьких (партнерських) зобов'язань. При цьому, варто мати на увазі, що 35% опитаних є прихильниками умовного нейтралітету, а на Сході країни переважає частка тих, хто не підтримує ідею надання Україною військової допомоги іншим країнам-жертвам агресії (47%).

У всіх вікових категоріях частка позитивних відповідей загалом переважає і є найвищою серед респондентів віком 18-29 років (51%).

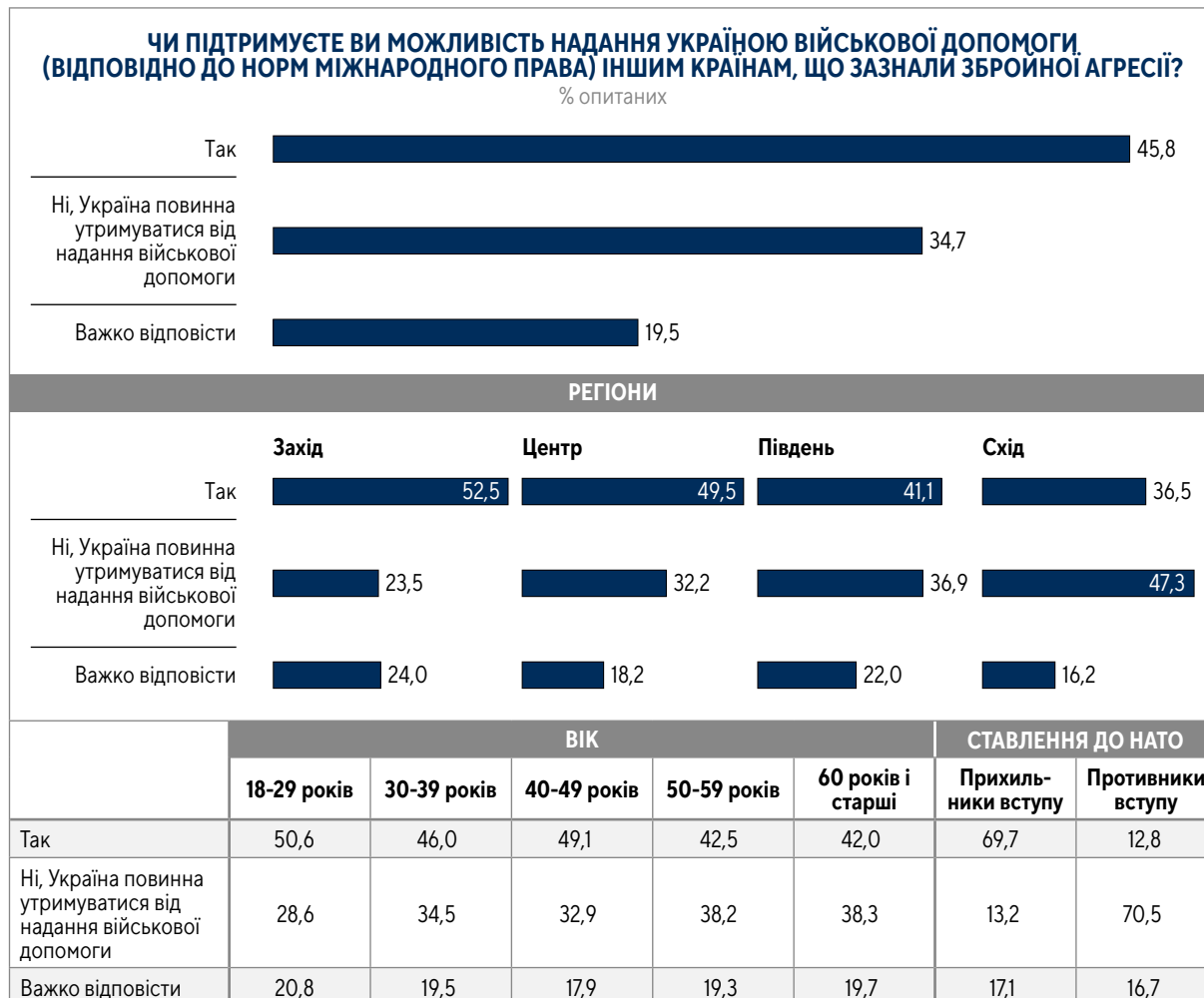
Радикально протилежних позицій дотримуються прихильники та противники вступу до НАТО. Можливість надання Україною

військової допомоги іншим країнам підтримують 70% прихильників і лише 13% противників.

Більшість респондентів підтримують участь українських військових у міжнародних

операціях зі зміцнення миру і стабільності: по 36% участь в операціях під егідою ООН або НАТО, ще 26% – під егідою ЄС. Кожен третій (34%) опитаний вважає, що Україна повинна утримуватися від участі в подібних міжнародних операціях.

Квітень 2021р.

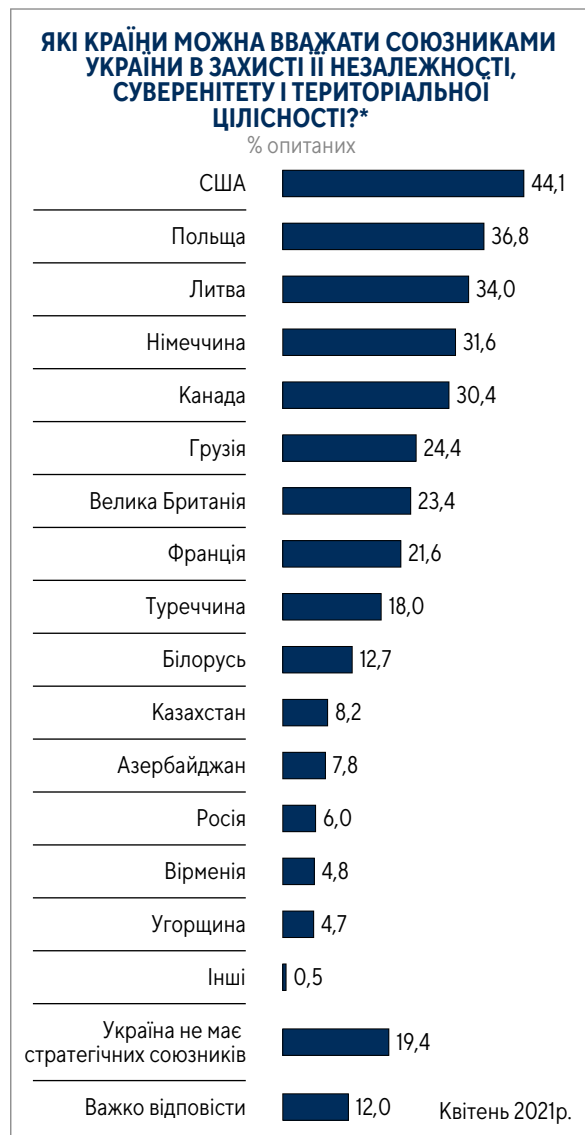

* Респондентам пропонувалося відзначити всі прийнятні варіанти відповіді.

Квітень 2021р.

Із запропонованих варіантів найбільш оптимальної моделі забезпечення національної безпеки більшість (51%) опитаних обрали приєднання до НАТО і дещо менше третини (29%) – набуття

нейтрального статусу. ОДКБ (Росія, Вірменія, Казахстан, Киргизстан, Таджикистан, Узбекистан) як альтернатива приєднанню до НАТО має лише 8% прихильників.

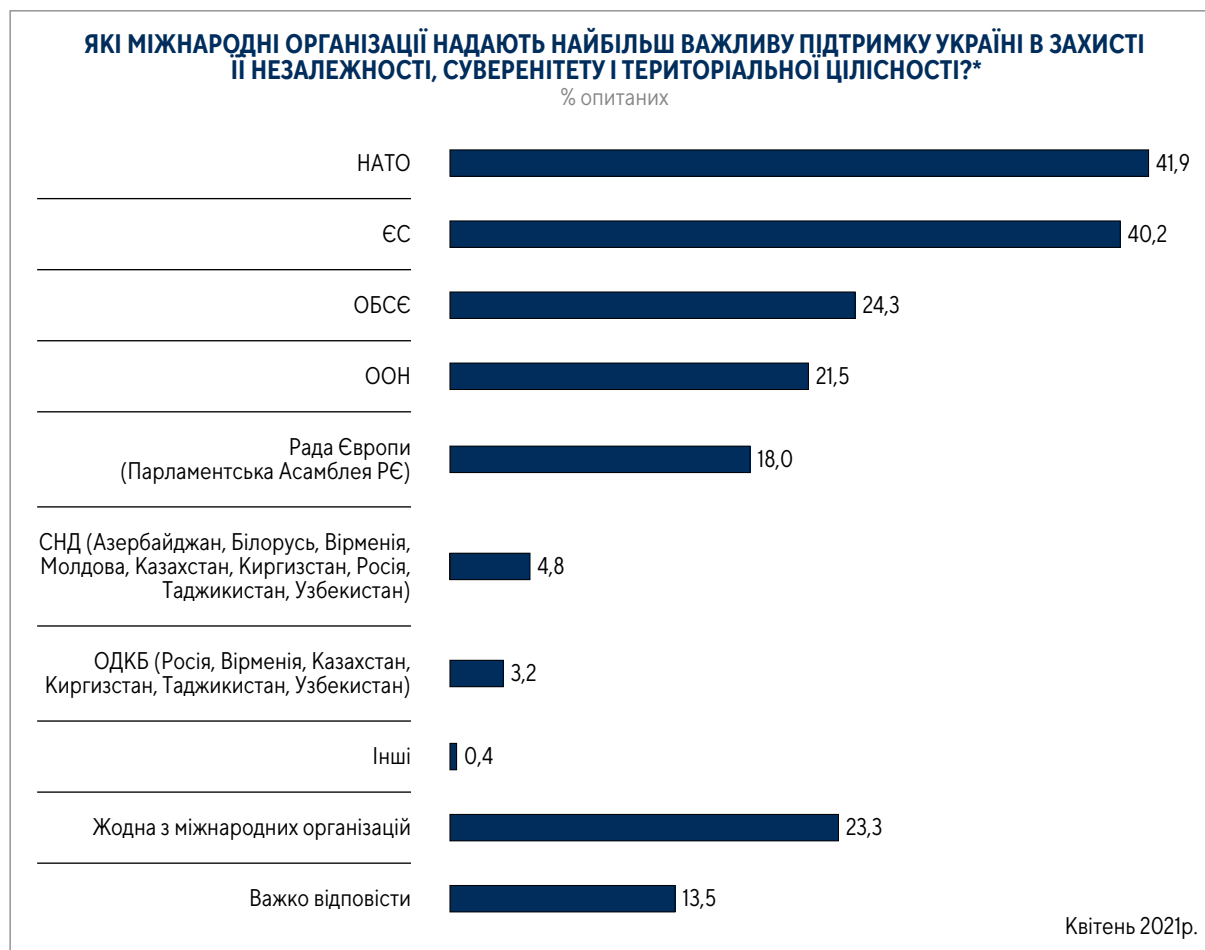
* Респондентам пропонувалося відзначити всі прийнятні варіанти відповіді.

Вибір на користь того чи іншого Альянсу очевидно пояснюється зокрема і ставленням громадян до його країн-членів, рівня сприйняття їх як союзників України. Практично всі держави, що отримали найвищі оцінки як союзники України, є членами НАТО. До першої трійки належать США (44%), Польща (37%) і Литва (34%). При цьому, державу-члена НАТО Угорщину вважають союзником лише 5% опитаних.

НАТО (42%) і ЄС (40%) є лідерами рейтингу міжнародних організацій, що надають найбільш важливу підтримку в захисті незалежності України. Помітно нижче оцінена підтримка ОБСЄ (24%), ООН (22%) і Ради Європи/ПАРЕ (18%), а оцінки рівня підтримки з боку СНД (5%) і ОДКБ (3%) слід сприймати як визнання її відсутності (діаграма «Які міжнародні організації надають найбільш важливу підтримку Україні в захисті її незалежності, суверенітету і територіальної цілісності?», с.19).

Оцінка важливості підтримки, яку НАТО надає Україні, могла б імовірно бути ще вищою, якби респонденти були краще поінформовані про характер і рівень цієї підтримки⁸. Як впливає з відповідей на

⁸ Див.: Допомога НАТО Україні. Стислий огляд. – East European Security Research Initiative, 2020р., https://eesri.org/wp-content/uploads/2020/05/NATO_Support_Ukraine_2020_brochure_EESRI_UKR_web.pdf; Програма комплексної допомоги Україні, Управління громадської дипломатії НАТО – служба преси та ЗМІ, жовтень 2016р., https://www.nato.int/nato_static_files2014/assets/pdf/pdf_2016_10/20161017_1610-compreh-ass-package-ukrain.pdf.

* Респондентам пропонувалося відзначити всі прийнятні варіанти відповіді.

питання про конкретні напрями практичної допомоги, близько половини опитаних знають про допомогу НАТО у тренуванні українських військових і сприянні оборонним реформам (49%). Дещо меншій частині відомо про надання військової техніки та озброєнь (40%), реабілітацію поранених і ветеранів бойових дій (26%), сприяння модернізації військової техніки та озброєнь (25%). Водночас, лише кожен десятий опитаний засвідчив поінформованість стосовно практичної допомоги Альянсу в утилізації застарілих боєприпасів (11%) та в боротьбі з пандемією COVID-19 (9%). При цьому, не змогли відповісти на питання 14%, а 17% упевнені у відсутності практичної допомоги (діаграма «Яка практична допомога надається Україні з боку НАТО?», с.20).

Якщо підбити проміжний підсумок, то своєрідним визнанням важливості підтримки

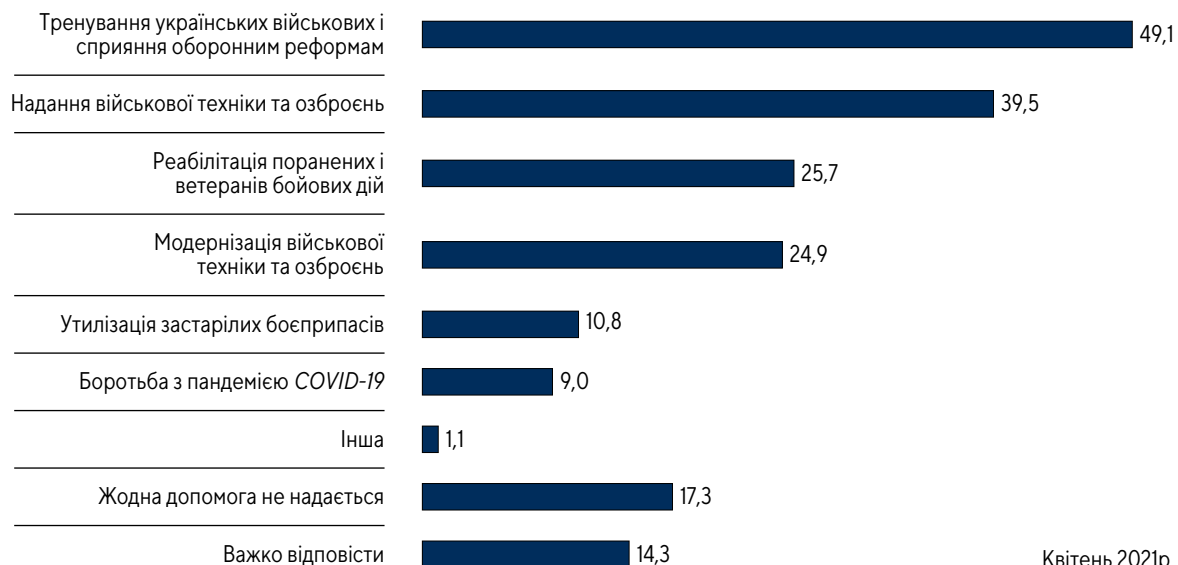
України з боку Альянсу є те, що 48% респондентів вважають НАТО союзником України. На думку 38% опитаних, НАТО – ні союзник, ні противник, а лише для 7% – противник (діаграма «Для України НАТО це...», с.20).

НАТО, на думку більшості українців, є в першу чергу або оборонним союзом (48%) або миротворчою організацією (17%), а 22% – вважають Альянс агресивним воєнним блоком⁹. Найбільші відмінності між частками позитивних думок (оборонний союз, миротворча організація) і негативних (агресивний воєнний блок) спостерігаються, залежно від регіону, але навіть на Сході та Півдні прихильників негативної точки зору (34% і 32%, відповідно) дедалі менше, ніж тих, хто дотримується позитивної думки стосовно характеру Альянсу як оборонного союзу або миротворчої організації.

⁹ Варто зазначити, що у 2002-2008рр. відсоток українців, які вважали НАТО агресивним воєнним блоком, був вищим у 2-3 рази, а оборонним союзом – у 2-3 рази меншим, порівняно з даними цього опитування. Див.: Інформаційна складова європейської та євроатлантичної інтеграції: громадська думка. – Національна безпека і оборона, 2008р., №1, с.59, http://www.razumkov.org.ua/uploads/journal/ukr/NSD95_2008_ukr.pdf.

ЯКА ПРАКТИЧНА ДОПОМОГА НАДАЄТЬСЯ УКРАЇНІ З БОКУ НАТО?*

% опитаних

* Респондентам пропонувалося відзначити всі прийнятні варіанти відповіді.

ДЛЯ УКРАЇНИ НАТО ЦЕ...

% опитаних

Позитивні оцінки характеру Альянсу домінують також у всіх вікових категоріях. Навіть респонденти віком 60+ більше схильні вважати НАТО оборонним союзом (44%) і миротворчою організацією (14%), ніж агресивним воєнним блоком (27%). Відмінності в думках жінок і чоловіків з цього питання є не суттєвими (діаграма «Чим є НАТО в першу чергу?», с.21).

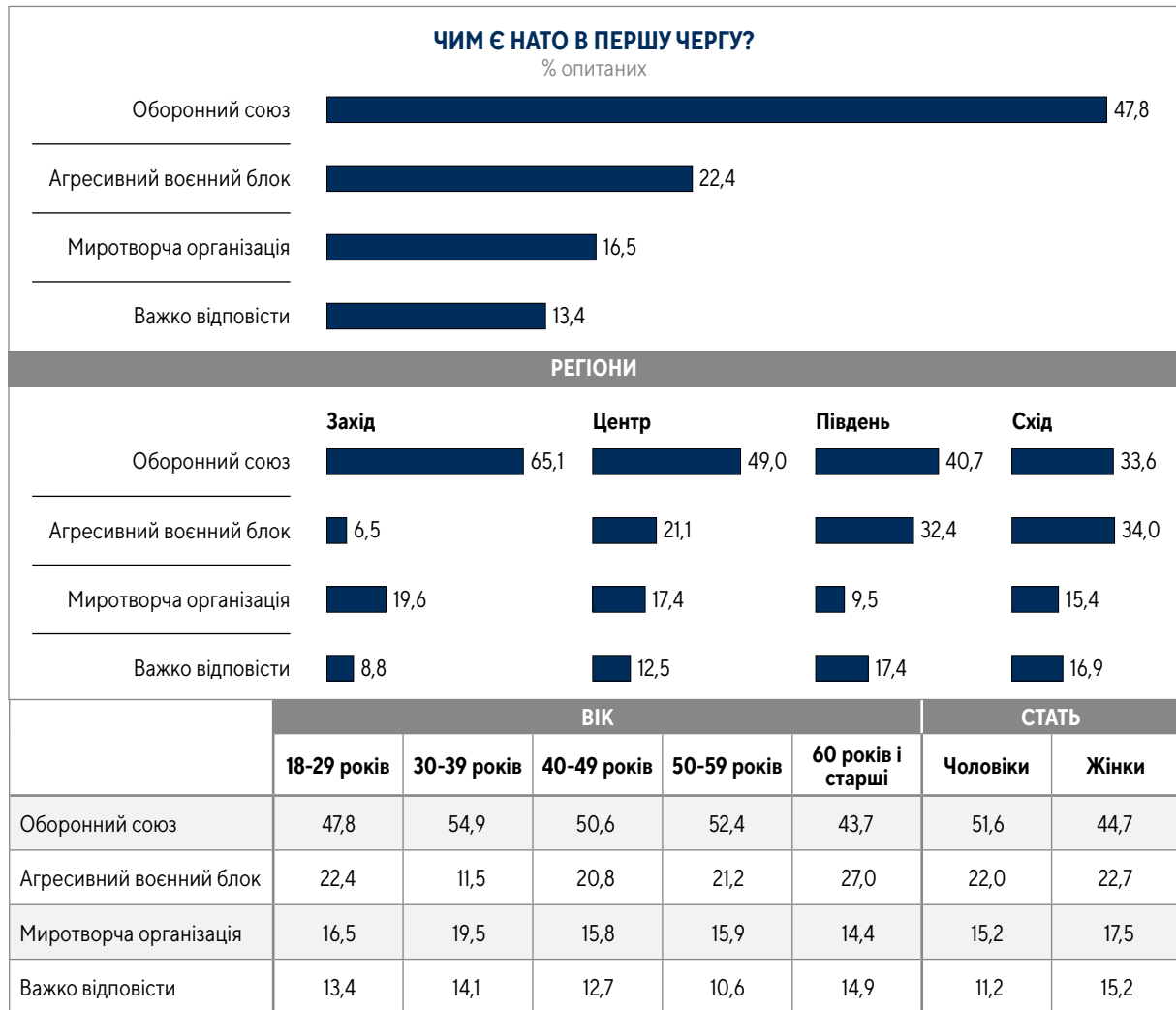
Українці надзвичайно високо оцінюють глобальну роль НАТО. При цьому, 45% – оцінюють вплив НАТО на політичну ситуацію у світі як позитивний, а 19% – як негативний (діаграма «Яким є вплив, який НАТО здійснює на політичну ситуацію у світі?», с.21).

НАТО асоціюється у українців переважно з такими поняттями як безпека (6,6 бала),

мир (6,3), демократія (5,9), стабільність (5,8) і добробут (5,3)¹⁰. Незалежно від віку респондентів, поняття «безпека» посідає перше місце в умовному рейтингу асоціацій. Решта переліку залишається незмінною з незначними варіаціями рейтингу в різних вікових категоріях. У респондентів Півдня НАТО викликає частіше змішані асоціації з війною (5,9), миром (5,8) і безпекою (5,7), у респондентів Сходу – зі світовим пануванням (5,7), війною (5,3), безпекою і демократією (по 5,1 бала), а найменше для обох регіонів – із поняттям «добробут» (4,4 і 4,2, відповідно).

Найбільш контрастними є асоціації з НАТО серед прихильників та противників вступу. Полярність і сила асоціацій прихильників і противників свідчать про вплив емоційного фактора на позиції респондентів.

¹⁰ За 11-бальною шкалою від 0 до 10, де «1» означає «зовсім не асоціюється», а «10» – «дуже сильно асоціюється».

Квітень 2021р.

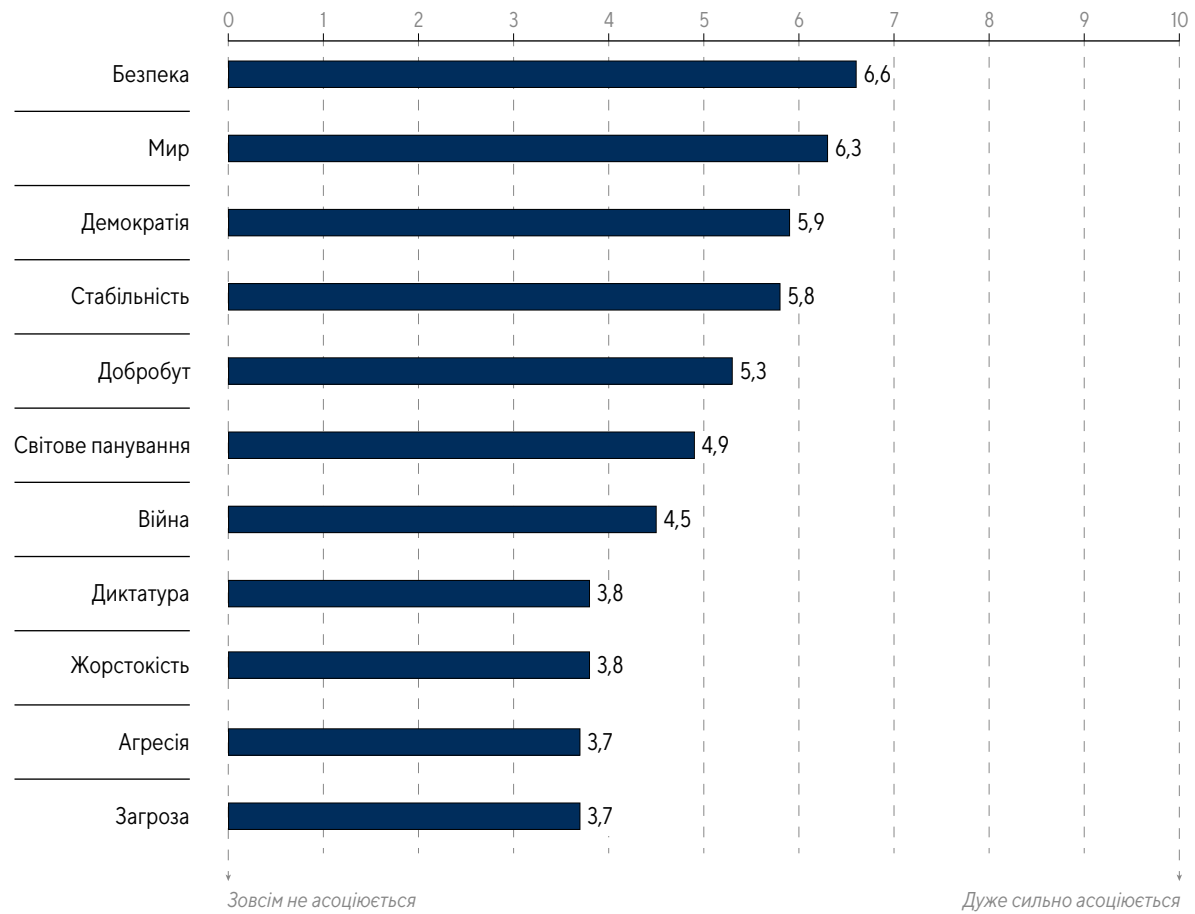
Квітень 2021р.

У прихильників вступу НАТО викликає сильні асоціації з безпекою, миром, стабільністю, демократією і добробутом (від 8,7 до 6,8 бала). Натомість у противників – з війною (7,3), агресією та загрозою (по 6,7), світовим пануванням і жорстокістю (по 6,5). Серед респондентів, які не визначилися

стосовно підтримки вступу, спостерігаються менш сильні та різновекторні асоціації з НАТО: мир і світове панування (по 5,5 бала), безпека (5,4) та війна (5,1) (діаграма «Якою мірою кожне з цих понять у Вас асоціюється з НАТО?», с.22-23).

ЯКОЮ МІРОЮ КОЖНЕ З ЦИХ ПОНЬЯТЬ У ВАС АСОЦІЮЄТЬСЯ З НАТО?

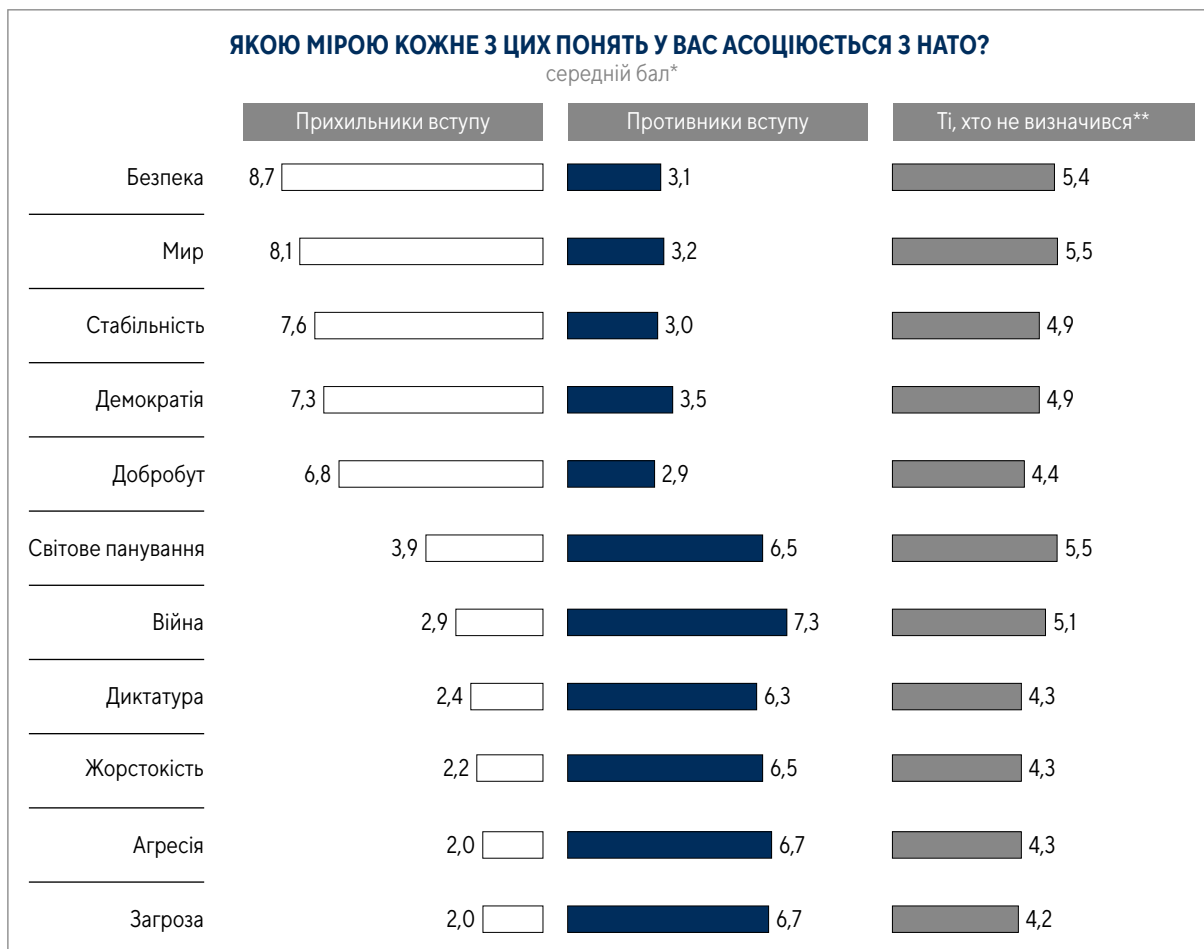
середній бал*

	РЕГІОНИ				ВІК				
	Захід	Центр	Південь	Схід	18-29 років	30-39 років	40-49 років	50-59 років	60 років і старші
Безпека	7,9	7,0	5,7	5,1	7,3	6,8	6,8	6,2	6,1
Мир	7,6	6,5	5,8	4,9	6,9	6,5	6,5	5,9	5,9
Демократія	6,4	6,2	5,3	5,1	6,3	6,1	5,9	5,6	5,6
Стабільність	6,8	6,3	5,0	4,7	6,4	6,1	5,9	5,5	5,4
Добробут	6,0	5,8	4,4	4,2	5,7	5,4	5,6	4,9	4,9
Світове панування	3,3	5,2	5,7	5,7	4,6	4,9	4,7	5,0	5,3
Війна	3,3	4,3	5,9	5,3	4,2	4,5	4,3	4,7	4,7
Диктатура	2,4	4,0	5,0	4,4	3,5	3,9	3,6	4,0	4,0
Жорстокість	2,2	3,9	5,3	4,4	3,4	3,7	3,7	4,1	3,9
Агресія	2,3	3,7	5,2	4,5	3,2	3,7	3,7	4,0	4,0
Загроза	2,4	3,7	5,1	4,4	3,2	3,6	3,7	4,0	4,1

* За 11-бальною шкалою від 0 до 10, де «0» означає «зовсім не асоціюється», а «10» – «дуже сильно асоціюється».

Квітень 2021р.

* За 11-бальною шкалою від 0 до 10, де «0» означає «зовсім не асоціюється», а «10» – «дуже сильно асоціюється».

Квітень 2021р.

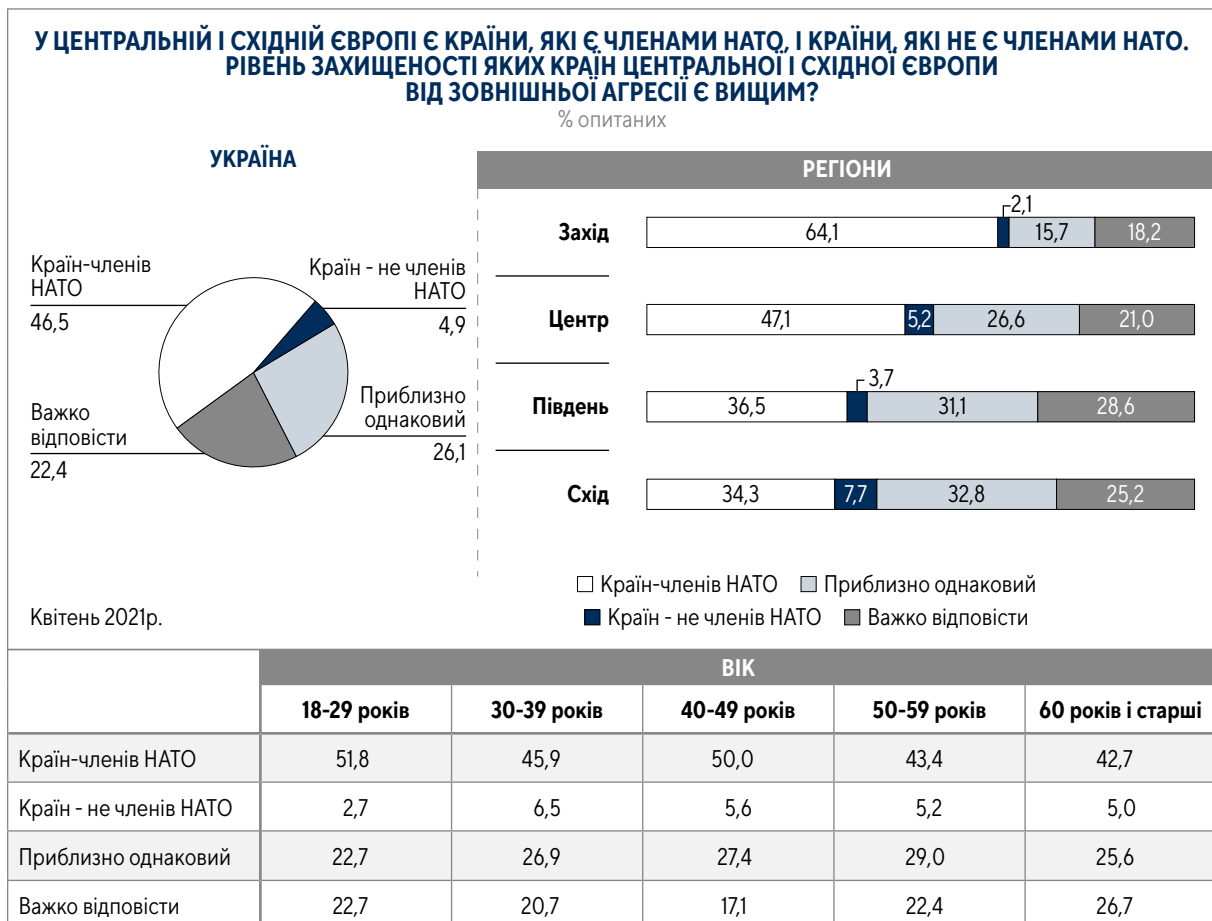
** Респонденти, які обрали варіант відповіді «важко відповісти» на питання «Якби Ви взяли участь у референдумі стосовно вступу України до НАТО, то як би Ви проголосували?».

Доволі сильною загалом, але із застереженнями, є віра українців у надійність гарантій колективної безпеки для держав-членів НАТО. Так, 30% респондентів упевнені, що в разі нападу на одну з країн усі члени НАТО негайно прийдуть на допомогу, а ще 31% – вважають, що скоріше так, але головна відповідальність за безпеку і оборону мають забезпечувати національні уряди. Решта опитаних або вірять, що члени НАТО не будуть ризикувати життям їх громадян заради безпеки союзників (28%), або не визначилися з відповіддю (11%) (діаграма «Чи вірите Ви в надійність гарантій колективної безпеки для держав-членів НАТО?», с.24).

Висловлюючи власну думку стосовно рівня захищеності країн Центральної і Східної Європи від зовнішньої агресії, 47% опитаних вважають його вищим для країн-членів НАТО, 26% – приблизно однаковим,

незалежно від належності до Альянсу. Лише 5% опитаних дотримуються думки, що рівень захищеності країн – не членів НАТО є вищим, ніж країн-членів. Прихильників такої позиції дуже мало, незалежно від віку та регіону (діаграма «У Центральній і Східній Європі є країни, які не є членами НАТО. Рівень захищеності яких країни ...?», с.24).

Опитані громадяни України вбачають дещо слабший зв'язок між членством країн Центральної і Східної Європи в НАТО та рівнем демократії (38%), рівнем життя (38%) і суспільно-політичною стабільністю (40,3%). Це стосується насамперед відповідей респондентів Півдня та Сходу України. Натомість близько половини опитаних на Заході України визнають зв'язок між членством у НАТО та вищим рівнем демократії, життя і стабільності. Водночас, дуже малі частки (4-7%) опитаних українців вважають, що позаблокові країни Центральної і Східної

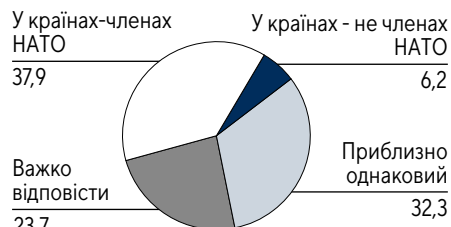
Європи є більш демократичними, заможними та стабільними, ніж країни-члени (діаграми «Рівень демократії / життя /

суспільно-політичної стабільності в яких країнах Центральної і Східної Європи є вищим?», с.25-26).

РІВЕНЬ ДЕМОКРАТІЇ В ЯКИХ КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ І СХІДНОЇ ЄВРОПИ Є ВИЩИМ?

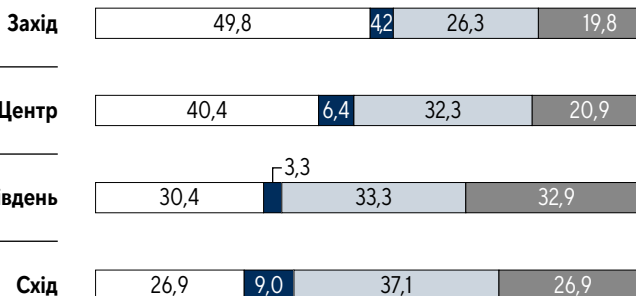
% опитаних

УКРАЇНА

Квітень 2021р.

РЕГІОНИ

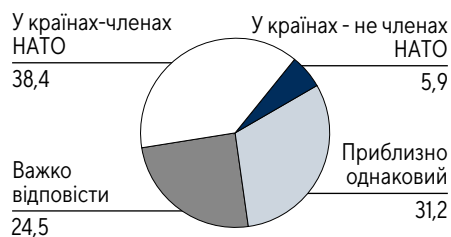
□ У країнах-членах НАТО □ Приблизно однаковий
■ У країнах - не членах НАТО ■ Важко відповісти

	ВІК				
	18-29 років	30-39 років	40-49 років	50-59 років	60 років і старші
У країнах-членах НАТО	42,0	37,7	42,2	33,9	34,5
У країнах - не членах НАТО	4,4	6,2	5,3	8,3	6,9
Приблизно однаковий	28,3	35,6	34,2	33,3	31,2
Важко відповісти	25,4	20,5	18,3	24,4	27,5

РІВЕНЬ ЖИТТЯ В ЯКИХ КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ І СХІДНОЇ ЄВРОПИ Є ВИЩИМ?

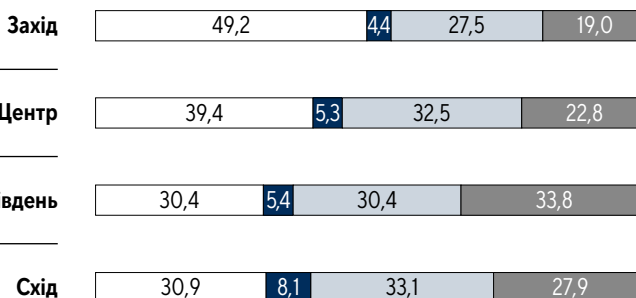
% опитаних

УКРАЇНА

Квітень 2021р.

РЕГІОНИ

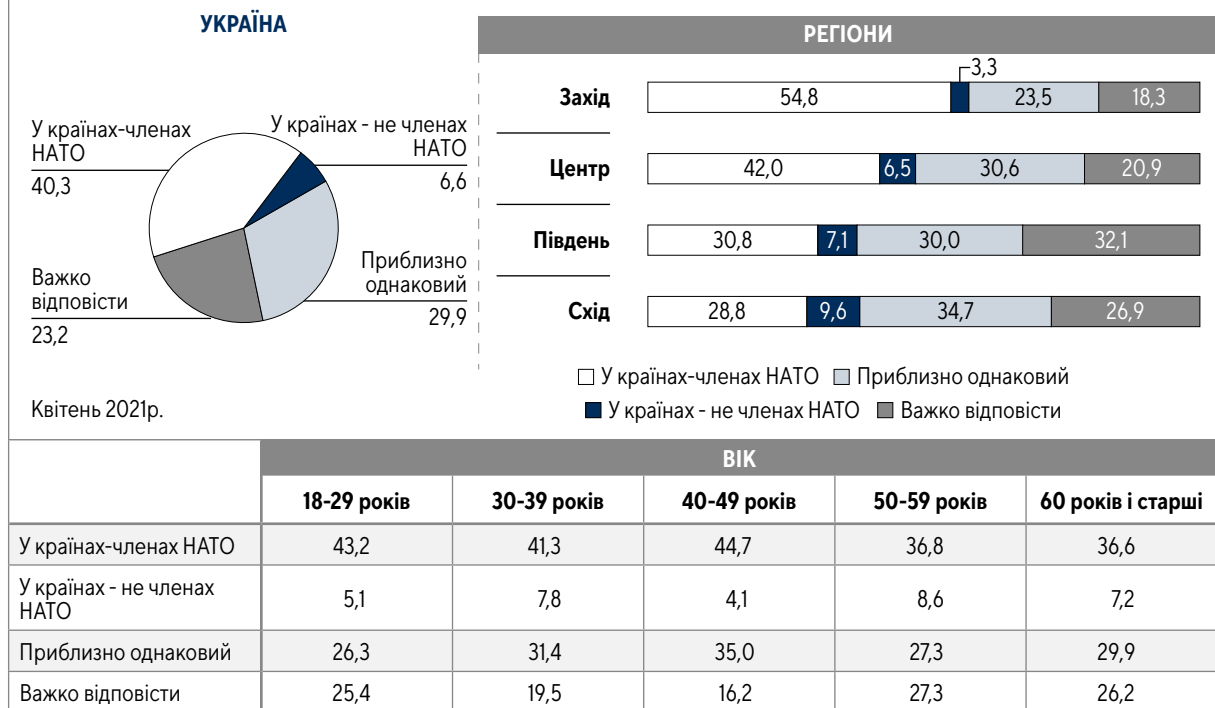

□ У країнах-членах НАТО □ Приблизно однаковий
■ У країнах - не членах НАТО ■ Важко відповісти

	ВІК				
	18-29 років	30-39 років	40-49 років	50-59 років	60 років і старші
У країнах-членах НАТО	44,1	37,6	42,4	34,5	34,7
У країнах - не членах НАТО	3,9	6,2	4,7	7,8	6,7
Приблизно однаковий	25,9	33,9	35,0	31,6	30,6
Важко відповісти	26,1	22,3	17,9	26,1	28,0

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА СТАБІЛЬНІСТЬ В ЯКИХ КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ І СХІДНОЇ ЄВРОПИ Є ВИЩОЮ?

% опитаних

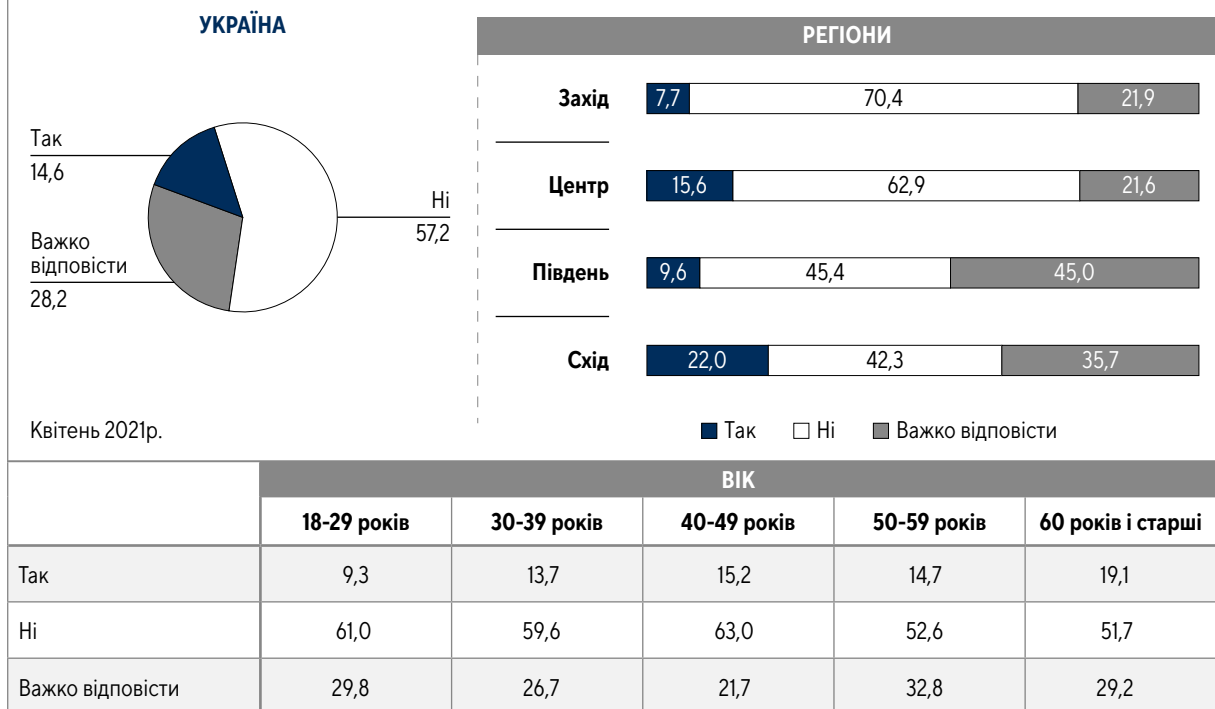

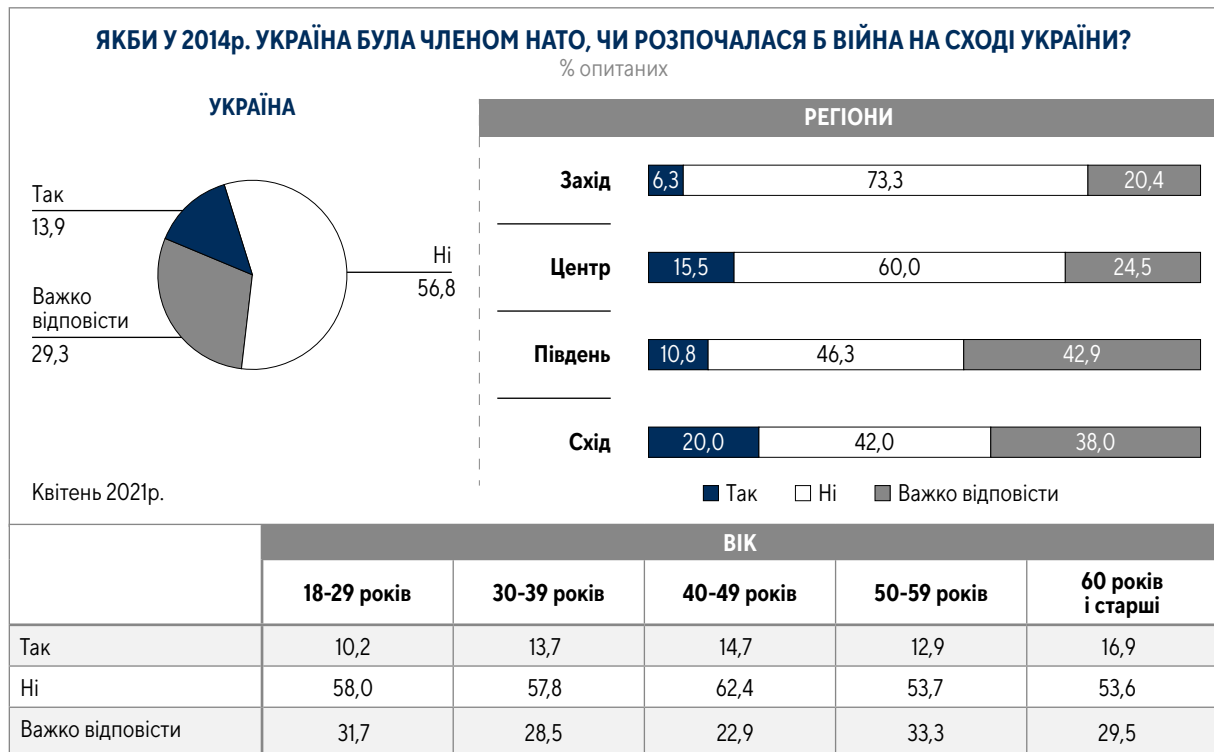
Підтвердженням упевненості громадян у наявності безпосереднього зв'язку між членством у НАТО і рівнем захищеності країни від зовнішньої агресії є припущення про

гіпотетичну можливість уникнути анексії Криму (57% опитаних) та війни на Донбасі (57%), якби Україна на той час була в НАТО.

ЯКБИ У 2014р. УКРАЇНА БУЛА ЧЛЕНОМ НАТО, ЧИ ВІДБУЛАСЯ Б АНЕКСІЯ РОСІЄЮ КРИМУ?

% опитаних

Попри значимі розбіжності у відсотках за регіонами та віковими категоріями, слід відзначити домінуючу перевагу частки тих, хто фактично визнав імовірні плюси членства в НАТО. Найбільш складним це питання виявилось для жителів Півдня та Сходу, на яке близько 40% не змогли знайти відповіді. Серед тих, хто відповів, близько 20% жителів Сходу і близько 10% жителів Півдня вважають, що ті події були невідворотними. Водночас, більше 40% жителів цих регіонів підтримали думку, що ні анексії, ні війни могло б не бути, якби у 2014р. Україна була членом НАТО.

Мотиви особистого виграшу чи програшу від вступу країни до НАТО відіграють важливу, але дещо меншу роль у виборі українців, ніж оцінка потенційних виграшів України. Тих, хто сподівається на особистий виграш від вступу (37%) дещо більше, ніж тих, хто вважає, що втратить (25%). Регіональні відмінності стосовно особистих виграшів і програшів, схоже, віддзеркалюють характерні для кожного з регіонів тенденції у ставленні до НАТО. Порівняння відповідей у різних вікових категоріях демонструє найбільш песимістичні очікування поміж респондентів віком 60+. Примітно, що відносна більшість (38%) опитаних не змогли оцінити особисті потенційні виграші чи програші. Імовірно, значна частка

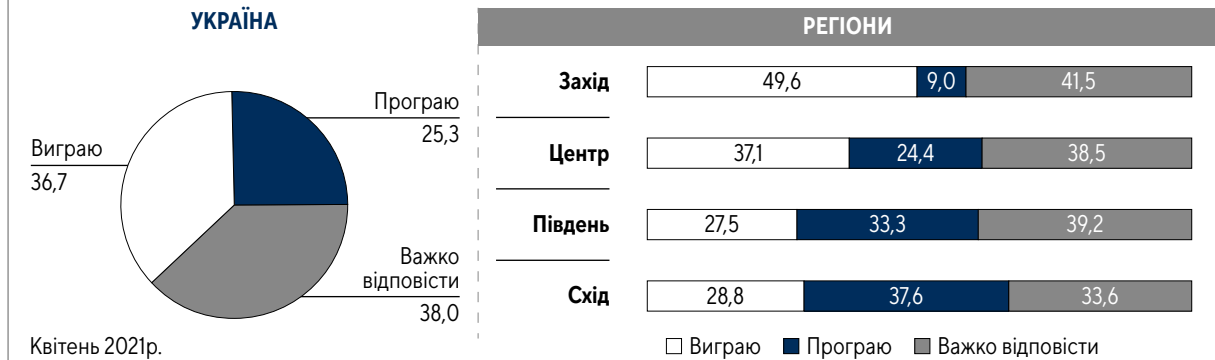
опитаних громадян ніколи не замислювалися над таким питанням (діаграма «*Ви особисто більшою мірою програєте чи виграєте, якщо Україна вступить до НАТО?*», с.28).

Діаметрально різними є позиції прихильників і противників вступу: позитивну відповідь стосовно особистого виграшу дали 64% прихильників і 4% противників. Спільною для обох категорій залишається значна частка тих, кому важко відповісти на це питання (32%).

Респондентам було простіше визначитися з оцінкою наслідків вступу для України загалом, про що свідчить майже вдвічі менша, порівняно з попереднім питанням, частка відповідей «важко відповісти» (21%). Частка тих, хто вважає, що Україна виграє від вступу до НАТО (50%), помітно переважає частку тих, хто дотримується протилежної позиції (30%), а також є значно вищою за оцінку очікування особистого виграшу (37%). Абсолютно протилежними і ще більш виразними, ніж оцінки особистого виграшу, є різниця в позиціях прихильників і противників вступу. Абсолютна більшість (87%) прихильників впевнені у виграші для України, а 76% противників впевнені у програші (діаграма «*А Україна більшою мірою програє чи виграє від вступу до НАТО?*», с.28).

ВИ ОСОБИСТО БІЛЬШОЮ МІРОЮ ПРОГРАЄТЕ ЧИ ВИГРАЄТЕ, ЯКЩО УКРАЇНА ВСТУПИТЬ ДО НАТО?

% опитаних

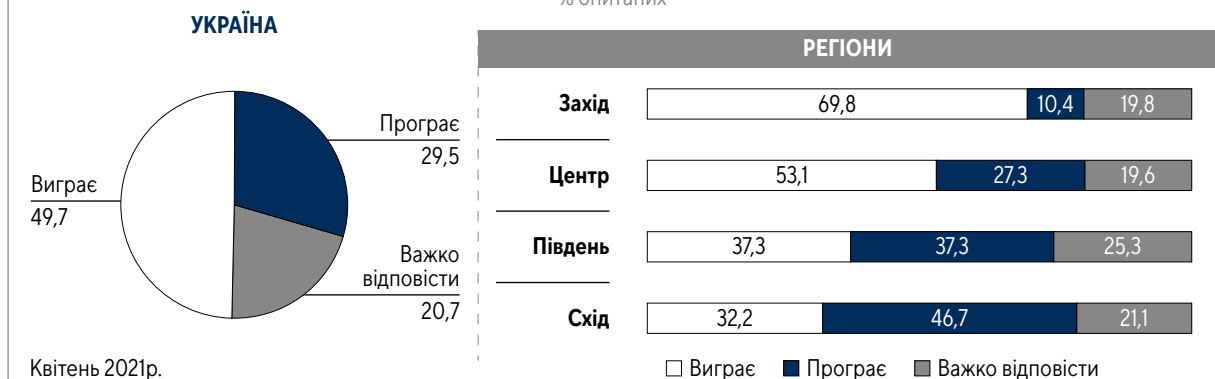
	ВІК					СТАТЬ		СТАВЛЕННЯ ДО НАТО	
	18-29 років	30-39 років	40-49 років	50-59 років	60 років і старші	Чоловіки	Жінки	Прихильники вступу	Противники вступу
Виграю	42,0	36,3	40,6	37,1	30,2	39,3	34,5	64,1	4,1
Програю	17,8	23,6	24,7	27,3	31,4	25,5	25,2	4,0	63,3
Важко відповісти	40,2	40,2	34,7	35,6	38,4	35,2	40,3	31,8	32,5

% опитаних, залежно від регіону проживання та віку

		18-29 років	30-39 років	40-49 років	50-59 років	60 років і старші
Західний і Центральний регіони	Виграю	45,5	44,3	45,8	41,5	34,8
	Програю	12,8	17,4	15,3	23,6	23,2
	Важко відповісти	41,7	38,3	38,9	34,9	42,1
Південний і Східний регіони	Виграю	35,4	24,4	31,2	30,1	23,2
	Програю	27,1	32,7	41,6	33,1	44,5
	Важко відповісти	37,5	42,9	27,2	36,8	32,2

А УКРАЇНА БІЛЬШОЮ МІРОЮ ПРОГРАЄ ЧИ ВИГРАЄ ВІД ВСТУПУ ДО НАТО?

% опитаних

	ВІК					СТАТЬ		СТАВЛЕННЯ ДО НАТО	
	18-29 років	30-39 років	40-49 років	50-59 років	60 років і старші	Чоловіки	Жінки	Прихильники вступу	Противники вступу
Виграє	58,0	49,5	53,5	48,0	42,2	51,8	48,0	86,9	2,4
Програє	20,5	27,5	30,6	31,3	36,1	30,5	28,7	3,5	75,9
Важко відповісти	21,5	23,1	15,9	20,7	21,7	17,7	23,3	9,6	21,7

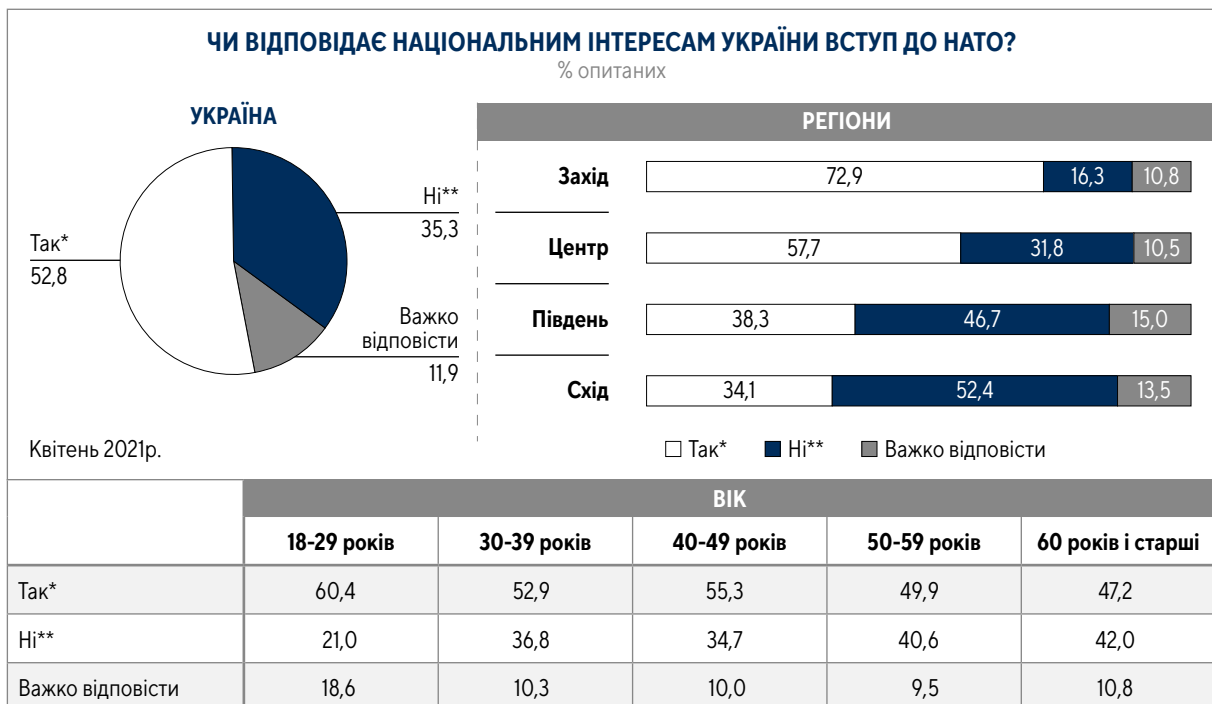
На думку більшості (53%) опитаних українців, вступ до НАТО відповідає національним інтересам України (31% – «так», 22% – «скоріше так»). Натомість, 35% мають протилежну думку (18% – «ні», 17% – «скоріше ні»). Думки ще більше розділилися між жителями різних регіонів. Якщо на Заході та в Центрі домінує частка позитивних відповідей (73% і 58%, відповідно), то у двох інших регіонах переважають прихильники протилежної точки зору – Схід (34% – «так» і «скоріше так», 52% – «ні» і «скоріше ні»), Південь (38% – «так» і «скоріше так», 47% – «ні» і «скоріше ні»). У розрізі всіх вікових категорій зберігається перевага прихильників відповідності вступу до НАТО національним інтересам України.

Розподіл відповідей на питання з переліку можливих наслідків вступу України до НАТО, з якого респондентам пропонувалося обрати всі прийнятні варіанти відповіді, демонструє високий рівень усвідомлення громадянами як можливих ризиків, так і позитивних очікувань. Окремі показники також підтверджують стійкість міфів антинатовської пропаганди (збільшення витрат на оборону, обов'язкова участь у воєнних операціях в інтересах Заходу).

На думку переважної більшості опитаних, наслідками вступу України до НАТО може

стати, насамперед, погіршення відносин України з Росією та іншими країнами СНД (71%), збільшення витрат на оборону (70%) та обов'язкова участь у воєнних операціях в інтересах Заходу (65%). Таку думку очевидно поділяють не лише противники вступу. Рівень очікувань позитивних наслідків також є доволі високим. На думку більшості громадян, вступ: сприятиме реформуванню системи національної безпеки і оборони (65%), сприятиме розвитку оборонно-промислового комплексу (62%), надасть Україні гарантії безпеки (59%), підвищить міжнародний авторитет України (56%). Дещо менше половини вважають, що це прискорить інтеграцію України до ЄС (48%) і залучить до країни іноземних інвесторів (46%) (діаграма «Які наслідки для України матиме її вступ до НАТО?», с.30).

Якщо попередні питання мали переважно гіпотетичний характер, то відповіді на питання стосовно вимог НАТО до нового члена Альянсу є свого роду тестовим завданням на рівень поінформованості респондентів. Слід зауважити, що частина запропонованих варіантів відповіді є дійсно вимогами членства, а частина – уявними проблемами членства в НАТО. Отже, на думку абсолютної більшості опитаних, НАТО, у випадку приєднання України до Альянсу, висуватиме наступні вимоги: повне переведення

* Сума варіантів відповіді «так» і «скоріше так».

** Сума варіантів відповіді «ні» і «скоріше ні».

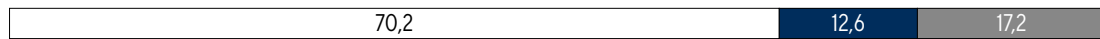
ЯКІ НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНИ МАТИМЕ ЇЇ ВСТУП ДО НАТО?

% опитаних

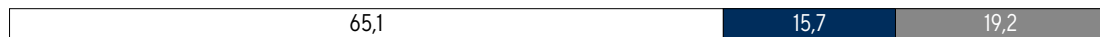
Погіршить відносини України з Росією та іншими країнами СНД

Спричинить збільшення витрат на оборону

Змусить українських солдатів брати участь у воєнних операціях в інтересах Заходу

Сприяє реформуванню системи національної безпеки і оборони

Сприяє розвитку оборонно-промислового комплексу України

Надасть Україні гарантії безпеки

Підвищить міжнародний авторитет України

Прискорить інтеграцію України до ЄС

Залучить до країни іноземних інвесторів

Сприяє розвитку в країні демократії, забезпеченню прав і свобод громадян

Загострить напруженість в українському суспільстві

Призведе до втрати Україною політичної незалежності

Зробить Україну мішенню для терористів

Завдасть шкоди обороноздатності України

Так Ні Важко відповісти

Квітень 2021р.

озброєння на стандарти НАТО (79%), обов'язкова участь Збройних Сил України у військових операціях НАТО (75%), розміщення військових баз НАТО на території України (74%), дотримання принципів демократії, верховенства права, прав людини, соціальної справедливості (51%), дотримання принципів економічної свободи, ринкових принципів в економіці (50%) (діаграма «Які вимоги висуватиме НАТО до України у випадку її приєднання до Альянсу?», с.32-34).

Спостерігається подібність позицій прихильників і противників вступу в підтримці хибних варіантів відповіді, хоча серед противників таких помітно більше. Так, приблизно на 10% більшою є частка противників, які вважають, що вимогами з боку НАТО до України будуть: обов'язкова участь у військових операціях НАТО (84% – противники, 71% – прихильники), розміщення військових баз НАТО на території України (82% – противники, 70% – прихильники), значне збільшення витрат на оборону (80% – противники, 69% – прихильники). Водночас, суттєво меншою є частка противників, які вважають (знають про вимоги НАТО до нових членів), що НАТО вимагатиме від України: дотримання принципів економічної свободи, ринкових принципів в економіці (37% – противники, 65% – прихильники), дотримання принципів демократії, верховенства права, прав людини, соціальної справедливості (30% – противники, 71% – прихильники), розв'язання міжнародних, міжетнічних, регіональних протиріч мирним шляхом (35% – противники, 73% – прихильники), впровадження демократичного цивільного контролю над Збройними Силами (43% – противники, 72% – прихильники).

Відмінності у відповідях респондентів із різною самооцінкою рівня поінформованості з окремих питань є переважно не значимими, а стосовно деяких з них – не на користь тих, хто вважає власний рівень поінформованості високим або середнім. Наприклад, респонденти з високим і середнім рівнем поінформованості більш впевнені, що НАТО вимагатиме розміщення військових баз на території України (82% – високий, 77% – середній), ніж ті, хто не мають жодної інформації (59%).

Аргументація прихильників протилежних точок зору значною мірою пояснюється їх відповідями на запропонований соціологами окремий для кожної з груп перелік імовірних наслідків такого кроку для України. Прихильники вступу України до НАТО вважають, що такий крок, насамперед, зміцнить безпеку України (79%), допоможе протистояти російській агресії (63%) та дасть змогу модернізувати українську армію (38%). Тобто, прихильники вступу обґрунтовують важливість членства, виходячи з міркувань зміцнення безпеки (діаграма «Чому Ви вважаєте, що Україні слід вступити до НАТО?», с.35).

Противники вступу також обґрунтовують свою позицію, насамперед, міркуваннями безпеки. Вони вважають, що вступ до НАТО ще більше поглибить конфлікт з Росією (52%) і може втягнути Україну у військові дії НАТО (43%). Наступними двома поясненнями, чому Україна повинна, на їх думку, утриматися від вступу, є сприйняття НАТО як агресивного воєнного блоку (35%) і переконання в доцільності нейтралітету України (діаграма «Чому Ви проти вступу України до НАТО?», с.35).

Альянс, на думку чверті (25%) опитаних українців, зацікавлений у приєднанні України, і ще 39% вважають таку зацікавленість певною або ж частковою, а 18% – упевнені у відсутності такої зацікавленості з боку Альянсу (діаграма «Чи зацікавлений НАТО у вступі України до цієї організації?», с.36).

Кардинально різняться думки прихильників і противників вступу стосовно інтересу НАТО до України як члена Альянсу. Майже третина (30%) прихильників вважають, що НАТО має такий інтерес (серед противників – 21%), 48% – «частково так, частково ні» (серед противників – 28%). НАТО не зацікавлений у вступі України на думку 5% прихильників і 37% противників.

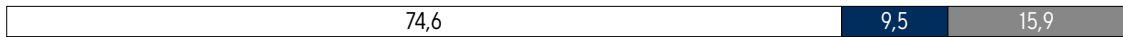
ЯКІ ВИМОГИ ВИСУВАТИМЕ НАТО ДО УКРАЇНИ У ВИПАДКУ ЇЇ ПРИЄДНАННЯ ДО АЛЬЯНСУ?

% опитаних

Повне переведення озброєння на стандарти НАТО

Обов'язкова участь Збройних Сил України у військових операціях НАТО

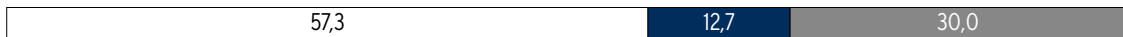
Розміщення військових баз НАТО на території України

Значне збільшення Україною витрат на оборону

Впровадження демократичного цивільного контролю над Збройними Силами

Участь у діяльності Альянсу з поширення демократії у світі

Розв'язання міжнародних, міжетнічних, регіональних протиріч мирним шляхом

Дотримання принципів демократії, верховенства права, прав людини, соціальної справедливості

Дотримання принципів економічної свободи, ринкових принципів в економіці

Відмова України від частини свого суверенітету

Так Ні Важко відповісти

Квітень 2021р.

ЯКІ ВИМОГИ ВИСУВАТИМЕ НАТО ДО УКРАЇНИ У ВИПАДКУ ЇЇ ПРИЄДНАННЯ ДО АЛЬЯНСУ?		
% опитаних, залежно від ставлення до НАТО		
	Прихильники вступу	Противники вступу
Повне переведення озброєння на стандарти НАТО		
Так	84,4	76,6
Ні	4,3	7,0
Важко відповісти	11,2	16,4
Обов'язкова участь Збройних Сил України у військових операціях НАТО		
Так	71,1	83,9
Ні	12,5	6,8
Важко відповісти	16,4	9,2
Розміщення військових баз НАТО на території України		
Так	70,3	82,3
Ні	12,6	7,6
Важко відповісти	17,1	10,0
Значне збільшення Україною витрат на оборону		
Так	68,8	80,4
Ні	11,8	7,0
Важко відповісти	19,4	12,6
Впровадження демократичного цивільного контролю над Збройними Силами		
Так	72,0	42,8
Ні	8,2	22,8
Важко відповісти	19,8	34,4
Участь у діяльності Альянсу з поширення демократії у світі		
Так	70,1	42,3
Ні	10,3	23,8
Важко відповісти	19,6	34,0
Розв'язання міжнародних, міжетнічних, регіональних протиріч мирним шляхом		
Так	73,1	34,9
Ні	8,3	30,3
Важко відповісти	18,7	34,9
Дотримання принципів демократії, верховенства права, прав людини, соціальної справедливості		
Так	70,8	30,4
Ні	10,8	34,9
Важко відповісти	18,4	34,7
Дотримання принципів економічної свободи, ринкових принципів в економіці		
Так	64,9	37,1
Ні	12,2	30,4
Важко відповісти	22,8	32,5
Відмова України від частини свого суверенітету		
Так	15,8	61,8
Ні	65,7	13,5
Важко відповісти	18,5	24,7

ЯКІ ВИМОГИ ВИСУВАТИМЕ НАТО ДО УКРАЇНИ У ВИПАДКУ ЇЇ ПРИЄДНАННЯ ДО АЛЬЯНСУ?				
% опитаних, залежно від рівня поінформованості про НАТО (продовження)				
	РІВЕНЬ ПОІНФОРМОВАНOSTI			
	Високий	Середній	Низький	Не маю жодної інформації
Повне переведення озброєння на стандарти НАТО				
Так	89,3	86,0	79,0	52,6
Ні	2,7	4,6	5,6	8,5
Важко відповісти	8,0	9,4	15,4	38,9
Обов'язкова участь Збройних Сил України у військових операціях НАТО				
Так	76,8	79,1	75,5	55,9
Ні	7,1	9,5	9,9	11,8
Важко відповісти	16,1	11,4	14,7	32,2
Розміщення військових баз НАТО на території України				
Так	82,0	76,7	74,7	58,8
Ні	4,5	9,8	10,5	11,8
Важко відповісти	13,5	13,4	14,8	29,4
Значне збільшення Україною витрат на оборону				
Так	67,6	74,6	75,3	59,2
Ні	12,6	11,4	7,3	10,0
Важко відповісти	19,8	14,0	17,4	30,8
Впровадження демократичного цивільного контролю над Збройними Силами				
Так	65,8	65,1	55,9	35,1
Ні	17,1	12,9	11,0	16,6
Важко відповісти	17,1	21,9	33,1	48,3
Участь у діяльності Альянсу з поширення демократії у світі				
Так	66,7	63,2	53,2	35,8
Ні	15,3	13,6	16,4	16,0
Важко відповісти	18,0	23,2	30,4	48,1
Розв'язання міжнародних, міжетнічних, регіональних протиріч мирним шляхом				
Так	63,1	61,1	54,9	32,2
Ні	18,9	16,6	15,0	18,5
Важко відповісти	18,0	22,3	30,2	49,3
Дотримання принципів демократії, верховенства права, прав людини, соціальної справедливості				
Так	64,9	56,4	50,1	31,8
Ні	21,6	20,4	17,9	22,3
Важко відповісти	13,5	23,2	31,9	46,0
Дотримання принципів економічної свободи, ринкових принципів в економіці				
Так	67,0	56,6	47,8	28,1
Ні	18,8	18,5	18,4	22,9
Важко відповісти	14,3	24,9	33,8	49,0
Відмова України від частини свого суверенітету				
Так	40,5	28,9	34,7	31,3
Ні	45,0	53,9	36,8	19,9
Важко відповісти	14,4	17,2	28,6	48,8

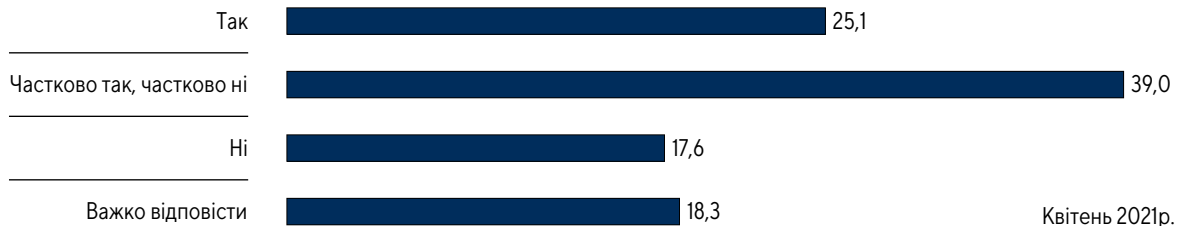
* Респондентам пропонувалося відзначити не більше трьох прийнятних варіантів відповіді.

* Респондентам пропонувалося відзначити не більше трьох прийнятних варіантів відповіді.

ЧИ ЗАЦІКАВЛЕНИЙ НАТО У ВСТУПІ УКРАЇНИ ДО ЦЬОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ?

% опитаних

Квітень 2021р.

	СТАВЛЕННЯ ДО НАТО	
	Прихильники вступу	Противники вступу
Так	30,2	21,0
Частково так, частково ні	48,1	27,5
Ні	5,1	36,6
Важко відповісти	16,6	14,8

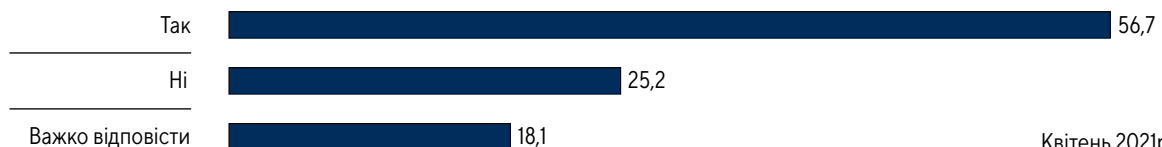
Ставлення українців до практичного співробітництва Україна-НАТО безвідносно до питання членства є переважно позитивним. Так, понад половина (57%) опитаних схвалюють спільні навчання українських військових та поглиблення співпраці з арміями держав-членів НАТО і лише чверть (25%) – не підтримують. Примітно, що частка тих, хто не підтримує співпрацю, практично дорівнює частці противників вступу до НАТО, що могло б бути свідченням впливу базової позиції стосовно вступу до НАТО на ставлення

до співпраці. Водночас, якщо порівняти регіональні показники по цим двом різним питанням, то рівень підтримки співпраці з НАТО жителями Півдня (54%) є помітно вищим за рівень підтримки ними ідеї вступу (38%).

Частка тих, хто підтримує співпрацю, помітно переважає в усіх вікових категоріях незалежно від статі респондентів. Співпрацю з арміями держав-членів НАТО схвалюють дещо більше опитаних чоловіків (60%), ніж жінок (54%).

БЕЗВІДНОСНО ДО ПИТАННЯ ЧЛЕНСТВА УКРАЇНИ В НАТО, ЧИ ПІДТРИМУЄТЕ ВИ СПІЛЬНІ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ВІЙСЬКОВИХ З АРМІЯМИ ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ НАТО ТА ПОГЛИБЛЕННЯ СПІВПРАЦІ З НИМИ?

% опитаних

Квітень 2021р.

	РЕГІОНИ					СТАТЬ	
	Захід	Центр	Південь	Схід	60 років і старші	Чоловіки	Жінки
Так	70,6	62,6	53,8	36,7	49,4	60,1	53,8
Ні	13,6	20,4	27,5	41,8	30,1	24,3	26,0
Важко відповісти	15,9	17,0	18,8	21,5	20,4	15,6	20,1

□ Так ■ Ні ■ Важко відповісти

Співробітництво Україна-НАТО отримало найвищі оцінки з точки зору позитивного впливу на такі сфери, як обороноздатність України (60%), відносини з ЄС (58%), міжнародна безпека України (57%), міжнародний авторитет України (54%), робота підприємств оборонно-промислового комплексу (53%). Дуже незначне число опитаних зазначили негативний вплив на будь-які сфери, крім відносин з Росією (76%). Практично однаково опитані оцінили позитивний вплив і відсутність впливу на рівень демократії в Україні (35% – позитивно, 37% – не впливає), ефективність влади (34% – позитивно, 35% – не впливає) та рівень корупції (29% – позитивно, 33% – не впливає). Слід звернути особливу увагу, наскільки обмеженим, на думку громадян, є вплив співробітництва з НАТО на рівень добробуту населення загалом (25% – позитивно, 42% – не впливає) і власної родини зокрема (21% – позитивно, 50% – не впливає) (діаграма «Яким чином співробітництво України з НАТО впливає на наведені сфери в Україні?», с.38).

Лише близько третини (32%) громадян вважають, що нинішнє керівництво України

має чітку стратегію дій щодо НАТО, 50% – дали негативну відповідь, а 18% – «важко відповісти».

* Сума варіантів відповіді «так» і «скоріше так».

** Сума варіантів відповіді «ні» і «скоріше ні».

Найбільшими перешкодами на шляху співпраці/інтеграції України з НАТО, на думку громадян, є високий рівень корупції (62%) та недостатній рівень демократичного, економічного, військово-технічного розвитку України (41%). Т.зв. «російський» фактор посідає третє місце (36%). Лише 10% опитаних вважають, що цивілізаційні та культурні відмінності можуть бути перешкодою для співпраці/інтеграції України з НАТО.

* Респондентам пропонувалося відзначити не більше трьох прийнятних варіантів відповіді.

ЯКИМ ЧИНОМ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З НАТО ВПЛИВАЄ НА НАВЕДЕНІ СФЕРИ В УКРАЇНІ?

% опитаних

Обороздатність України

Відносини з Європейським Союзом

Міжнародна безпека України

Міжнародний авторитет України

Робота підприємств оборонно-промислового комплексу

Рівень демократії в Україні

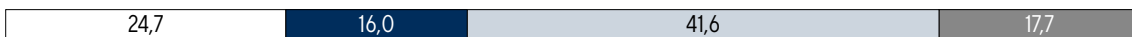
Ефективність влади

Рівень корупції

Рівень добробуту населення України

Рівень добробуту Вашої сім'ї

Відносини з Росією

□ Позитивно ■ Негативно □ Не впливає ■ Важко відповісти

Квітень 2021р.

Поінформованість: джерела, суспільний запит, односторонці

Цікавими, не стільки з метою з'ясування рівня поінформованості громадян про НАТО (вони самі визнають його як недостатній), скільки з метою демонстрації ризиків недостатньо поінформованого вибору, є ставлення респондентів до можливого надання Україні Плану дій щодо членства в НАТО (ПДЧ). На тлі чергових спроб актуалізації цієї ініціативи з боку України та хвилі політичних і експертних дискусій у ЗМІ, отримано 43% підтримки надання Україні ПДЧ, що дещо менше рівня підтримки вступу України до НАТО; 33% опитаних відповіли, що не знають, що таке ПДЧ, 14% – не підтримують. Наслідком очевидної непоінформованості про процедуру набуття країною членства в НАТО є «втрата» 11% голосів прихильників вступу.

Водночас, попри факт недостатньої поінформованості стосовно функції ПДЧ, респонденти надали відповідь близьку до фахової стосовно його змісту, а саме важливості досягнення цілей за результатами виконання кожного з п'яти розділів ПДЧ. Так, на думку 79% опитаних, найбільш важливими для вступу України до НАТО є оборонні та військові питання (54% – критично важливо, 25% – важливо, але не критично). Важливість досягнення інших, «невійськових» стандартів визнаються також переважно більшістю респондентів (діаграма «Наскільки важливим для вступу України до НАТО...?», с.40).

Наочним прикладом можливості неманіпулятивного формування громадської думки шляхом надання додаткової інформації про предмет опитування є аналіз відповідей

на два окремі питання стосовно Програми «Партнерство з розширеними можливостями» (ПРМ). Позитивне ставлення до нещодавнього приєднання України до ПРМ висловили 41% опитаних, негативне – 13% респондентів, а понад третину (36%) – визнали, що не знають про таку Програму.

Рівень підтримки кожної з отриманих Україною можливостей у рамках зазначеної Програми (згідно зі стислим переліком) помітно відрізняються від рівня підтримки самого рішення. Так, окремі позиції ПРМ отримали від 49% до 62% позитивних відгуків на тлі загальної позитивної оцінки у 41%. Водночас, зросла й частка негативних оцінок – від загального негативного ставлення у 13% до негативного сприйняття окремих пунктів (від 16% до 26%). Отже, краща поінформованість респондентів не обов'язково призводить до збільшення частки прихильників¹¹ (діаграма «Як Ви ставитесь до отримання Україною кожної з таких можливостей?», с.40).

¹¹ Практика країн Центрально-Східної Європи і Балтії засвідчила, що проблеми з громадською підтримкою вступу до ЄС зростали мірою наближення до членства (референдуму з питання вступу), оскільки саме на заключних стадіях інтеграції до інформаційного простору надходила найбільша кількість інформації про реальні чи уявні проблеми членства, що посилювало скептичні настрої або апатію громадян. Таким чином, стратегію і тактику інформаційних кампаній визначало завдання переконливого виграшу референдумів. Докладно див.: Інформаційна складова європейської та євроатлантичної інтеграції: громадська думка. – Національна безпека і оборона, 2008р., №1, с.7, http://www.razumkov.org.ua/uploads/journal/ukr/NSD95_2008_ukr.pdf.

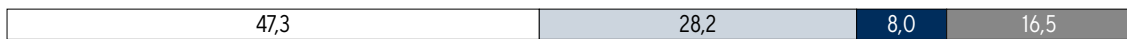
НАСКІЛЬКИ ВАЖЛИВИМ ДЛЯ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО НАТО Є ДОСЯГНЕННЯ СТАНДАРТІВ У КОЖНІЙ З НАВЕДЕНИХ СФЕР?

% опитаних

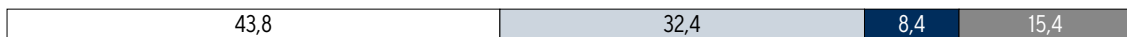
Оборонні та військові питання (спроможність забезпечити потреби власної оборони та участь у системі колективної безпеки)

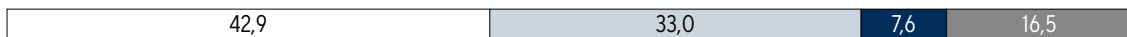
Питання безпеки інформації

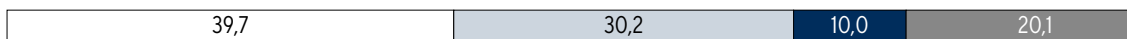
Політичні та економічні питання (відповідність базовим принципам демократії, свободи особистості та верховенства права)

Ресурсні питання (економічна спроможність держави)

Правові питання (сумісність національної нормативно-правової бази з нормативними положеннями НАТО)

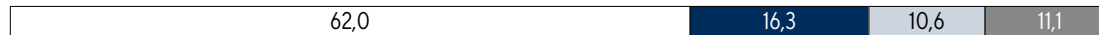

Критично важливо Важливо, але не критично Зовсім не важливо Важко відповісти Квітень 2021р.

ЯК ВИ СТАВИТЕСЯ ДО ОТРИМАННЯ УКРАЇНОЮ КОЖНОЇ З ТАКИХ МОЖЛИВОСТЕЙ?

% опитаних

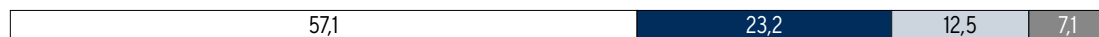
Спільна протидія кіберзагрозам, міжнародному тероризму та організованій злочинності

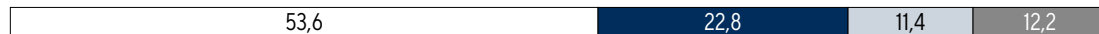
Посилення співпраці України з НАТО з підтримки безпеки в акваторії Чорного моря

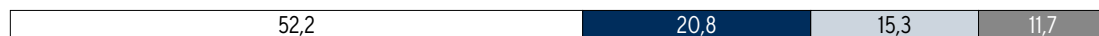
Допуск до участі в усіх навчаннях НАТО

Обмін розвідданими з країнами-членами НАТО

Можливість для українських офіцерів обіймати посади в штаб-квартирі та командних структурах НАТО

Участь у плануванні операцій НАТО

Доступ до пріоритетної сертифікації оборонних сил і засобів

Позитивно Негативно Байдуже Важко відповісти Квітень 2021р.

Що стосується власних оцінок громадянами їх поінформованості про НАТО, то частка громадян, які вважають її «високою» складає лише 6% з незначними варіаціями в різних регіонах і вікових категоріях. Значно більше (42%) опитаних оцінили її як «середню», приблизно такою ж є частка тих, хто вважає її «низькою», а 10% – не мають жодної інформації.

Найбільш значимі відмінності в оцінках поінформованості фіксуються в розподілі варіантів відповіді між респондентами жіночої і чоловічої статі та залежно від рівня освіти. Так, частка жінок, які мають низький рівень поінформованості (45%) або не мають жодної інформації (12%), є сумарно майже на 20% вищою, ніж чоловіків (30% і 9%, відповідно).

Частка респондентів з вищою освітою, які мають високий рівень поінформованості (9%), майже вдвічі переважає частку таких серед респондентів із середньою спеціальною (5%) та втричі – з середньою або неповною середньою (3%). Подібна залежність між рівнем освіти та рівнем поінформованості

фіксується і по іншим варіантам відповіді (діаграма «Як Ви оцінюєте рівень власної поінформованості про НАТО?», с.42).

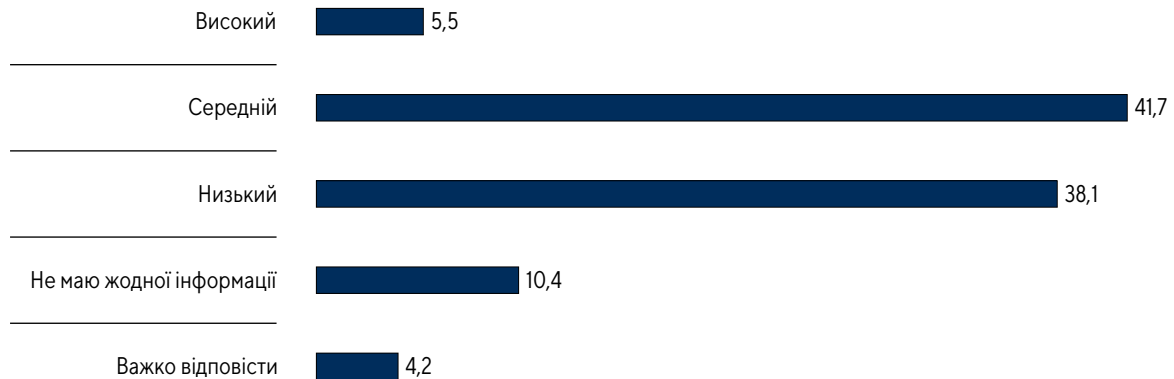
«Контрольне питання» стосовно процедури ухвалення рішень у НАТО свідчить про доволі об'єктивну самооцінку рівня поінформованості. Так, варіант «консенсусом» обрали 36% респондентів, які вважають свій рівень поінформованості високим, 35% – із середнім рівнем і 20% – з низьким. Водночас, більшість респондентів, незалежно від рівня поінформованості, схоже керувалися радше власними міркуваннями, ніж наявною у них інформацією. Можливо саме цим пояснюються помітні розбіжності у відповідях прихильників і противників. Противники вступу віддали перевагу варіанту «рішення ухвалює невелика група впливових, потужних країн» (35%). Тих, хто обрав правильний («консенсусом» – 17% противників, 37% прихильників) або більш демократичний варіант («більшістю» голосів – 14% противників, 30% прихильників) майже вдвічі менше серед противників, ніж серед прихильників вступу.

ЯК УХВАЛЮЮТЬСЯ РІШЕННЯ В НАТО?						
% опитаних						
	УКРАЇНА	ОСВІТА			СТАВЛЕННЯ ДО НАТО	
		Середня або неповна середня	Середня спеціальна	Вища	Прихильники вступу	Противники вступу
Консенсусом (тобто, якщо з рішенням згодні всі країни-члени НАТО)	27,2	23,2	27,7	29,3	36,6	16,9
Більшістю голосів країн-членів	22,6	21,7	20,8	25,0	29,9	13,6
Рішення ухвалює невелика група впливових, потужних країн	20,6	20,6	19,3	22,2	12,8	34,6
Важко відповісти	29,6	34,5	32,2	23,5	20,7	34,9
	РІВЕНЬ ПОІНФОРМОВАНІСТІ ПРО НАТО					
	Високий	Середній	Низький	Не мають жодної інформації		
Консенсусом (тобто, якщо з рішенням згодні усі країни-члени НАТО)	36,0	35,2	20,5	16,1		
Більшістю голосів країн-членів	34,2	27,2	19,6	11,8		
Рішення ухвалює невелика група впливових, потужних країн	21,6	19,3	22,4	16,6		
Важко відповісти	8,1	18,3	37,5	55,5		

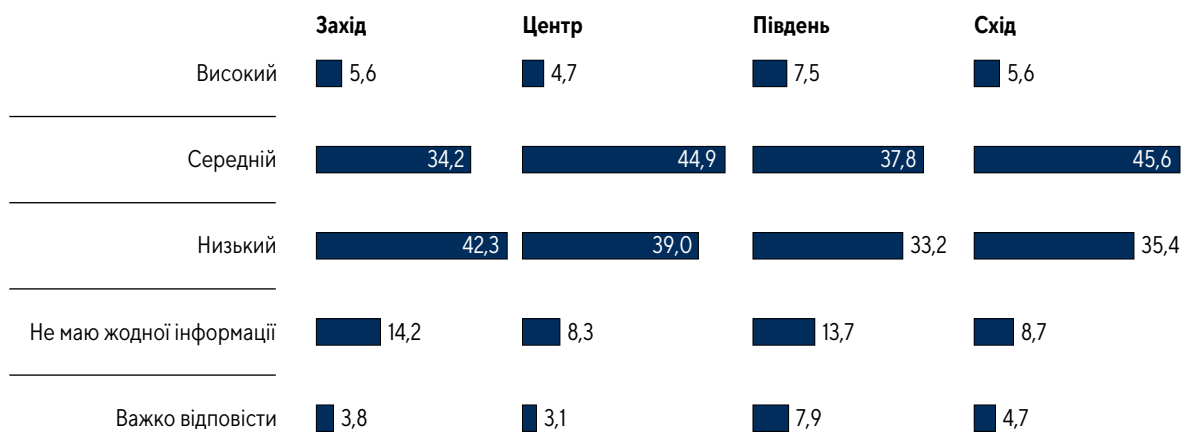
Квітень 2021р.

ЯК ВИ ОЦІНЮЄТЕ РІВЕНЬ ВЛАСНОЇ ПОІНФОРМОВАНOSTІ ПРО НАТО?

% опитаних

РЕГІОНИ

ВІК

	18-29 років	30-39 років	40-49 років	50-59 років	60 років і старші
Високий	4,1	6,8	5,9	6,6	4,8
Середній	40,2	42,9	44,2	45,4	38,1
Низький	40,2	36,6	35,7	35,6	40,7
Не маю жодної інформації	10,7	10,4	9,4	8,9	11,9
Важко відповісти	4,6	3,4	4,7	3,4	4,5

СТАТЬ

ОСВІТА

	Чоловіки	Жінки	Середня або неповна середня	Середня спеціальна	Вища
Високий	8,2	3,3	2,8	4,5	8,6
Середній	48,7	36,0	31,8	39,8	50,2
Низький	29,8	45,0	44,4	41,1	30,6
Не маю жодної інформації	8,5	12,0	16,1	9,8	7,4
Важко відповісти	4,8	3,8	4,9	4,9	3,1

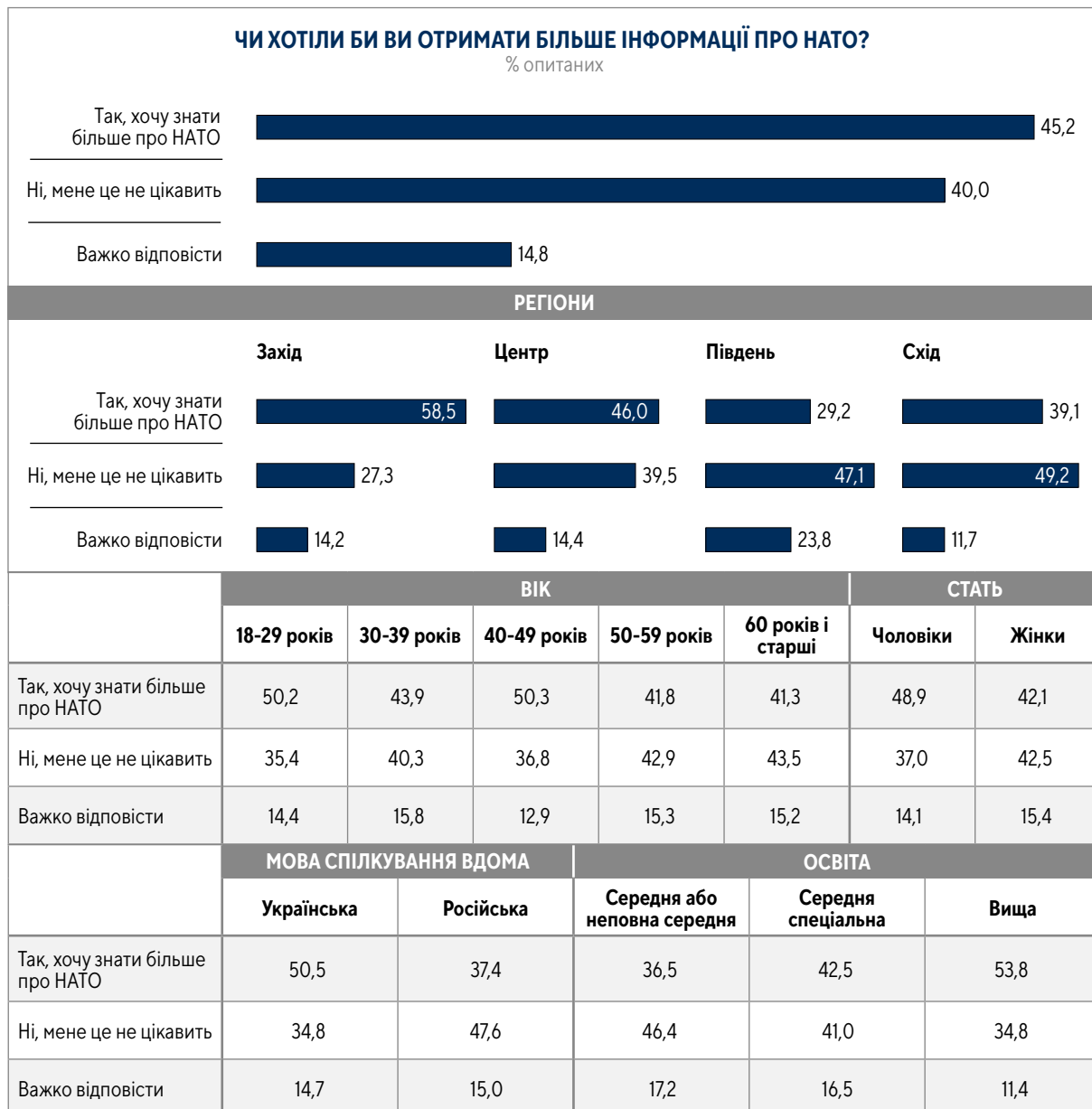
Квітень 2021р.

Відносна більшість (45%) опитаних хотіли б отримувати більше інформації про НАТО, а майже 40% – це не цікавить. Найвищу зацікавленість в інформації про НАТО декларують жителі Заходу (59%) та Центру (46%). В інших регіонах частка тих, кого така інформація не цікавить, переважає частку бажаючих знати більше: Південь – 47% це не цікавить та 29% хочуть знати більше, Схід – 49% та 39%, відповідно.

Більший інтерес, порівняно з іншими, декларують вікові категорії 18-29 і 40-49 років, чоловіки (49%), порівняно з жінками (42%), україномовні (51%), порівняно з російськомовними (37%). Респонденти з вищою освітою (найбільш поінформовані) також демонструють більший інтерес до знань про

НАТО (54%), ніж респонденти із середньою спеціальною (43%) і середньою або неповною середньою освітою (37%).

Найбільш цікавою для українців є інформація про можливі вигоди та імовірні втрати від вступу України до НАТО (47%), про допомогу Україні від НАТО (39%) та чи виграли від вступу нові члени НАТО (30%). «Теоретичні» ж питання, такі як історія створення організації, принципи її функціонування викликають значно менший інтерес (16,3% усіх опитаних). Примітно, що навіть респонденти, які не висловили бажання отримати більше інформації про НАТО (загалом), все ж таки зацікавлені у практичній інформації стосовно зазначених у переліку конкретних тем. Так, 24% тих, кого «не цікавить»

Квітень 2021р.

інформація про НАТО загалом, тим не менше висловили інтерес до інформації про можливі вигоди та імовірні втрати від вступу України до НАТО, 18% – про допомогу Україні від НАТО, 14% – про вигреш від вступу до НАТО нових членів (колишніх соціалістичних країн) (таблиця «Яка саме інформація про НАТО Вас найбільше цікавить?»).

Попри те, що 45% опитаних хотіли б знати більше про НАТО, лише 21% респондентів шукали таку інформацію коли-небудь у будь-який спосіб. Респонденти з вищим рівнем освіти (29%) демонструють більшу активність у пошуку інформації, ніж із середньою спеціальною (19%) та середньою або неповною середньою освітою (12%) (діаграма

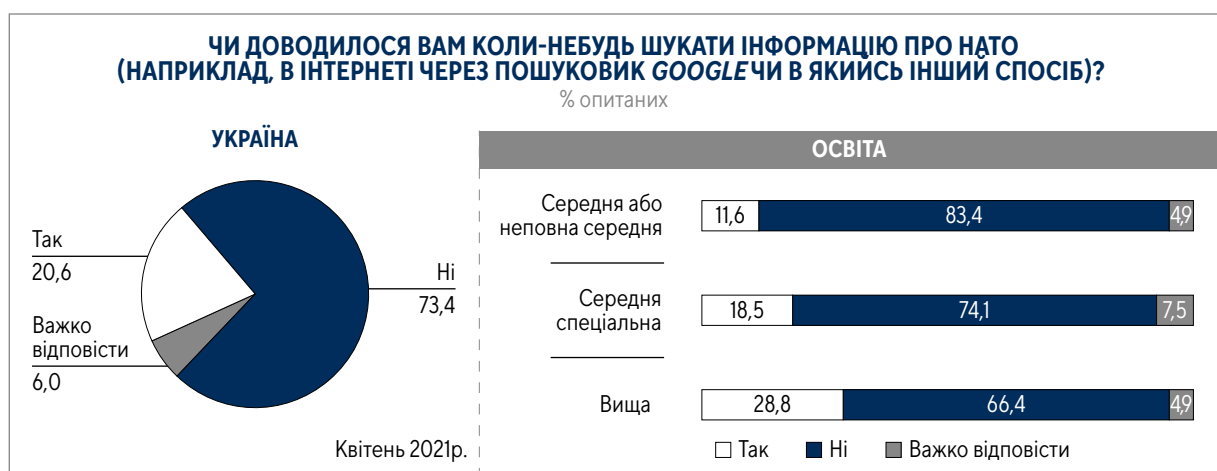
«Чи доводилося Вам коли-небудь шукати інформацію про НАТО (наприклад, в Інтернеті через пошуковик Google чи в якийсь інший спосіб)?»).

Трьома головними джерелами інформації для українців є: центральні українські телеканали (54%), соціальні мережі (29%) та українські (неурядові) Інтернет-сайти (27%). Рівень освіти респондентів дещо впливає на вибір джерела інформації, але не змінює загальної картини. Так, навіть громадяни, які вважають, що не мають жодної інформації про НАТО, зазначили головними джерелами центральне українське телебачення (27%) і соціальні мережі (8%) (таблиця «З яких засобів масової інформації Ви переважно отримуєте інформацію про НАТО?», с.45).

ЯКА САМЕ ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАТО ВАС НАЙБІЛЬШЕ ЦІКАВИТЬ?*			
	% усіх опитаних	% тих, хто хоче більше знати про НАТО	% тих, кого не цікавить
Можливі вигоди та імовірні втрати від вступу України до НАТО	47,0	67,1	24,1
Яку допомогу отримує Україна від НАТО	38,7	59,9	17,7
Нові члени НАТО (колишні соціалістичні країни) – чи виграли від вступу до НАТО	30,1	45,2	14,3
Забезпечення НАТО безпеки його членів	28,4	46,9	8,5
Участь країн НАТО у миротворчих операціях	26,0	44,7	8,3
Гуманітарні невійськові програми НАТО	22,4	37,5	7,4
Історія створення організації, принципи її функціонування	16,3	29,5	4,0
Інше	4,2	1,0	8,4
Важко відповісти	23,5	0,8	46,4

* Респондентам пропонувалося відзначити всі прийнятні варіанти відповіді.

Квітень 2021р.

З ЯКИХ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ВИ ПЕРЕВАЖНО ОТРИМУЄТЕ ІНФОРМАЦІЮ ПРО НАТО?*				
% опитаних				
	УКРАЇНА	ОСВІТА		
		Середня або неповна середня	Середня спеціальна	Вища
Центральні українські газети	6,5	6,5	6,4	6,4
Місцеві газети	3,0	5,4	2,7	1,7
Російські газети	0,2	0,0	0,4	0,0
Інші іноземні газети	0,3	0,2	0,5	0,1
Центральні українські телеканали	53,7	54,1	57,5	49,1
Місцеві телеканали	9,1	10,9	10,9	5,9
Російські телеканали	3,1	3,0	3,3	2,9
Інші закордонні телеканали	1,4	0,4	1,8	1,7
Центральне українське радіо	4,3	5,4	3,8	4,4
Місцеве державне радіо	0,9	1,7	0,6	0,9
FM-радіостанції	3,4	4,1	3,1	3,4
Російські радіостанції	0,1	0,0	0,1	0,0
Інші закордонні радіостанції	0,4	0,2	0,5	0,3
Інтернет-сайти органів влади України	13,8	7,9	12,3	19,2
Інші українські Інтернет-сайти	26,9	17,8	23,6	37,1
Російські Інтернет-сайти	1,7	0,9	1,7	2,1
Інші іноземні Інтернет-сайти	5,6	1,7	4,0	10,0
Соціальні мережі	28,9	19,1	28,6	35,6
Інше	2,4	1,9	2,6	2,4
Не отримую інформації про НАТО	20,0	24,9	20,5	16,1

* Респондентам пропонувалося відзначити не більше трьох прийнятних варіантів відповіді.

Квітень 2021р.

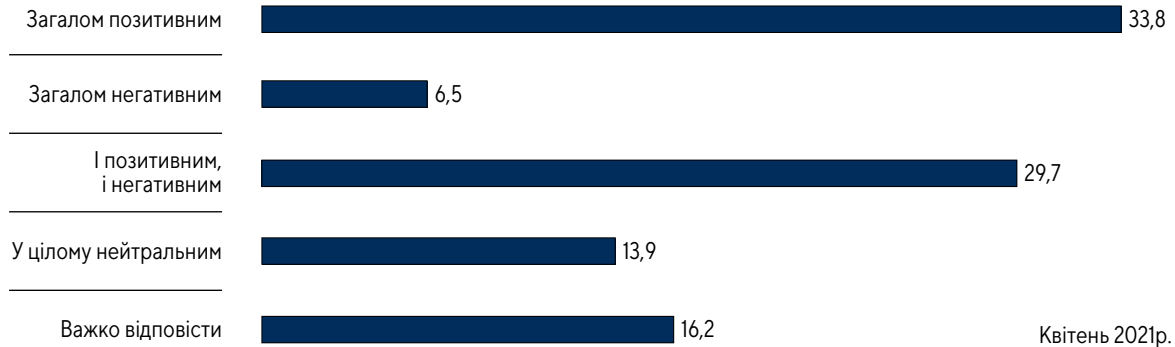
Характер інформації про НАТО, на думку переважної більшості опитаних, є загалом «позитивним» (34%), «і позитивним, і негативним» (30%) або ж «в цілому нейтральним» (14%). Лише 7% відзначили, що характер інформації їх джерел є «загалом негативним». Оцінки жителів регіонів дещо різні, але навіть на Півдні та Сході відзначається переважно позитивний (28-26%), збалансований (27-31%) і нейтральний (20-15%) характер інформації. Також помітними є відмінності, залежно від мови (якою переважно

розмовляють вдома). Так, у російськомовному сегменті значно менше загалом позитивного (25%), ніж в українському (40%) і більше загалом негативного (11% і 4%, відповідно) (діаграма «А яким є характер інформації ваших джерел про НАТО?», с.46).

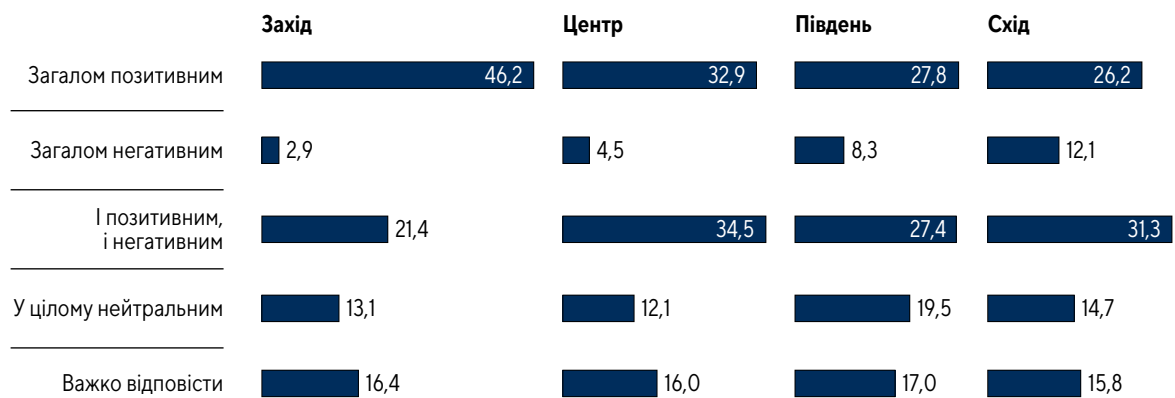
Оцінка характеру інформації саме українських ЗМІ про НАТО суттєво не відрізняється від оцінки інформації з усіх джерел загалом (діаграма «А яким є характер інформації українських ЗМІ про НАТО?», с.46).

А ЯКИМ Є ХАРАКТЕР ІНФОРМАЦІЇ ВАШИХ ДЖЕРЕЛ ПРО НАТО?

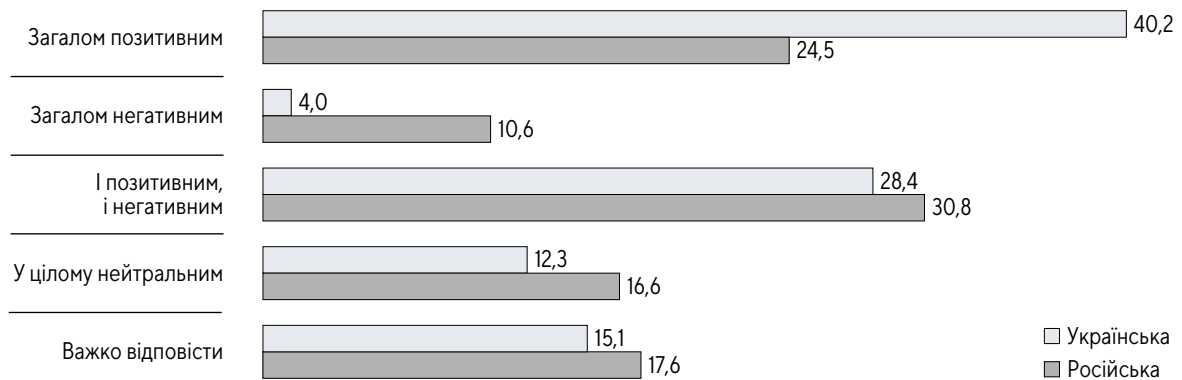
% опитаних

РЕГІОНИ

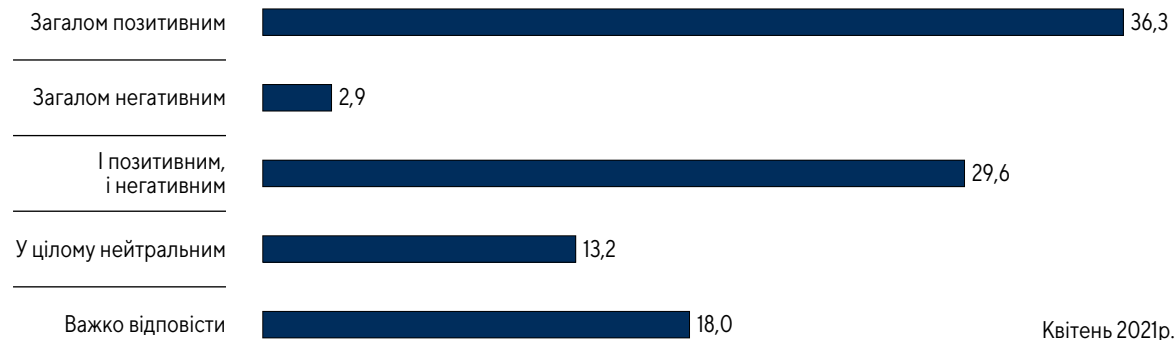

МОВА СПІЛКУВАННЯ ВДОМА

А ЯКИМ Є ХАРАКТЕР ІНФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ ЗМІ ПРО НАТО?

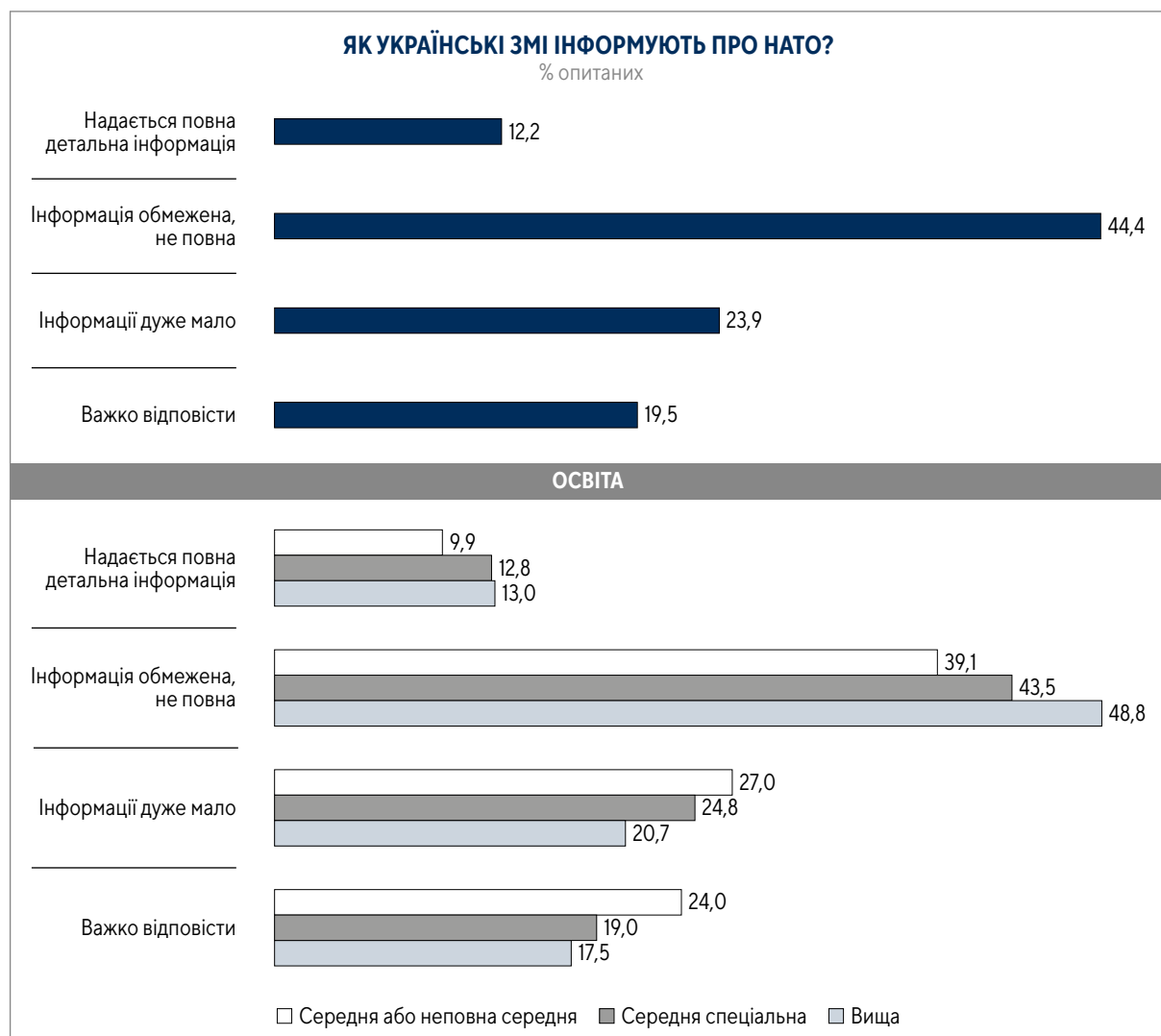
% опитаних

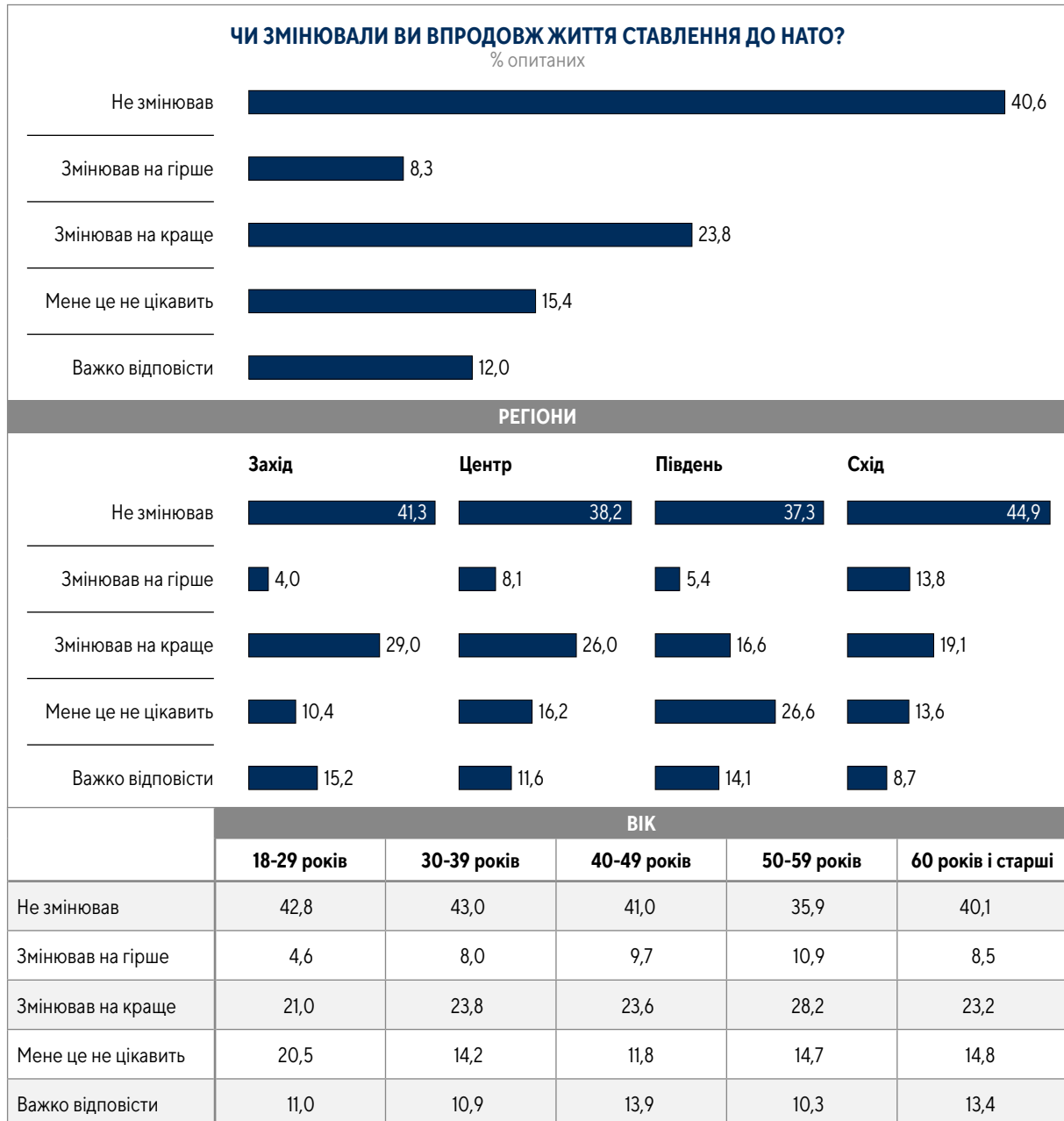
Що стосується громадської думки про обсяг та зміст інформації про НАТО в українських ЗМІ, то абсолютна більшість опитаних констатують, що її дуже мало (24%), вона обмежена та не повна (44%) і лише 12% опитаних вважають її повною і детальною. Позитивні оцінки респондентів з різним рівнем освіти стосовно повноти інформації – є практично однаковими (10-13%), а відмінності у виборі «обмежена, не повна» і «дуже мало» не впливають на критичність їх оцінок загалом.

Близько 40% українців різного віку і в різних регіонах вважають, що їх ставлення до НАТО не змінювалося впродовж життя. Майже чверть (24%) – визнають зміну свого

ставлення на краще, а 8% – на гірше. Попри наявність певних регіональних і вікових відмінностей у відповідях, частка респондентів, які змінили ставлення на краще, переважає частку тих, хто змінив його на гірше. Примітно, що у наймолодшій віковій категорії виявилось найменше тих, хто змінив ставлення на гірше (5%), у віковій категорії 50-59 років – найбільше тих, хто змінював протягом життя ставлення до НАТО на краще (28%). Отримані дані відповідають загальній тенденції зміни ставлення суспільства до НАТО, хоча, напевно, чи коректним буде порівняння їх із наявними соціологічними даними часової динаміки (діаграма «Чи змінювали Ви впродовж життя ставлення до НАТО?», с.48).

Квітень 2021р.

Квітень 2021р.

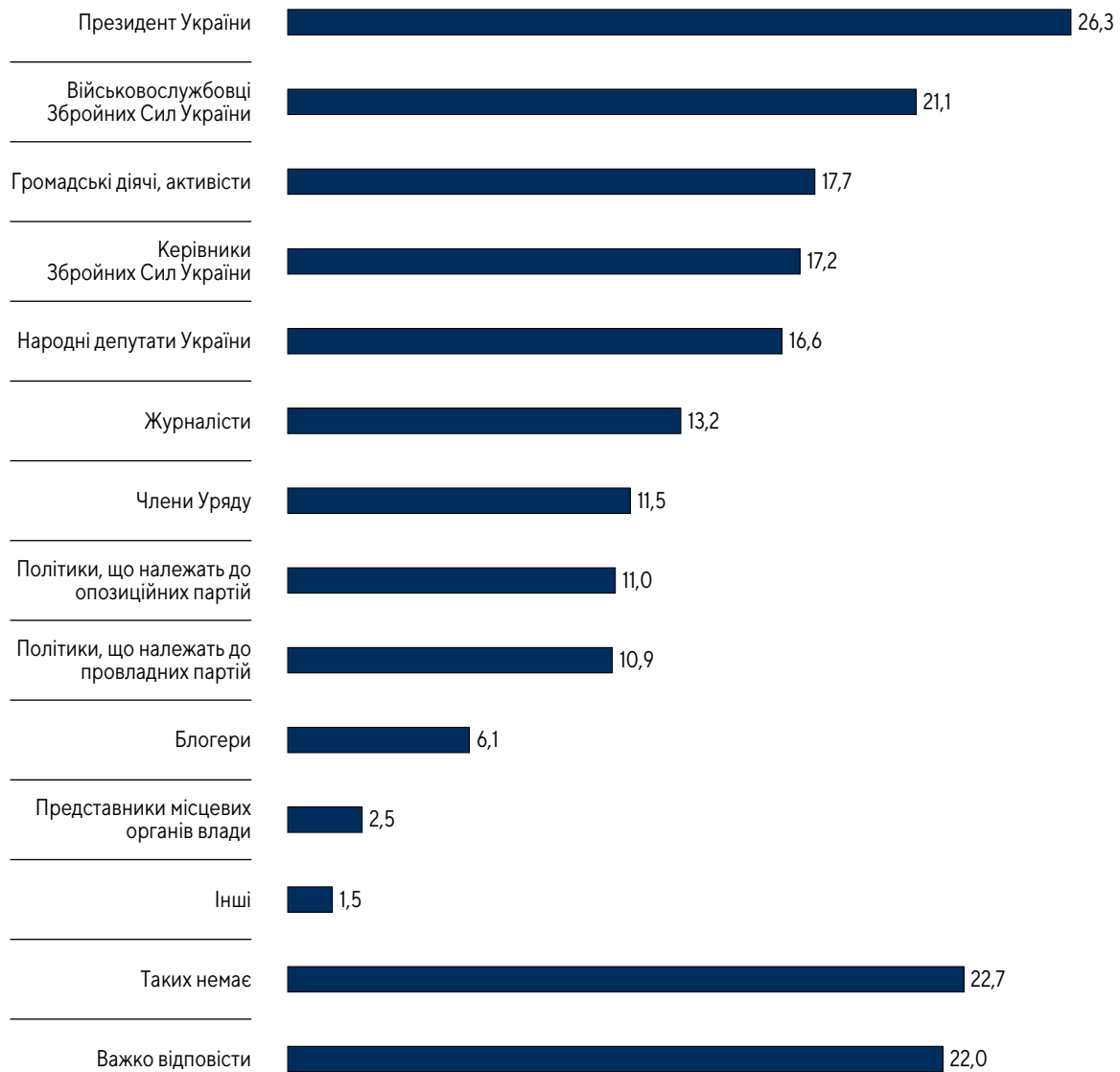
Важливими факторами потенційного впливу на ставлення до НАТО є, зазвичай, не лише об'єктивні обставини, ефективні інформаційні кампанії, але й окремі особистості або суспільні інститути, яким громадяни симпатизують. Фаворитами громадських симпатій у рейтингу промоутерів НАТО є Президент (26%), військовослужбовці Збройних Сил України (21%) та громадські діячі, активісти (18%). На останніх місцях знаходяться політики (як опозиційні, так і провладні – 11%), блогери (6%) та представники місцевих органів влади (3%) (діаграма «Чи є серед людей та суспільних

інститутів, які виступають за зближення України з НАТО чи вступ України до НАТО, ті, кому Ви симпатизуєте чи симпатизуєте найбільше?», с.49).

Переважна більшість (82% прихильників і 65% противників вступу України до НАТО) респондентів з більшим розумінням ставляться до поглядів тих, хто поділяє їх позиції стосовно вступу України до НАТО. Майже кожен третій (29%) респондент не зміг однозначно відповісти, чи ставлення інших людей до НАТО робить їх позицію і погляди більш зрозумілими. Частка тих, кому важко

ЧИ Є СЕРЕД ЛЮДЕЙ ТА СУСПІЛЬНИХ ІНСТИТУТІВ, ЯКІ ВИСТУПАЮТЬ ЗА ЗБЛИЖЕННЯ УКРАЇНИ З НАТО ЧИ ВСТУП УКРАЇНИ ДО НАТО, ТІ, КОМУ ВИ СИМПАТИЗУЄТЕ ЧИ СИМПАТИЗУЄТЕ НАЙБІЛЬШЕ?*

% опитаних

* Респондентам пропонувалося відзначити всі прийнятні варіанти відповіді.

Квітень 2021р.

відповісти, є вдвічі вищою серед противників (31%), ніж серед прихильників (15%) (діаграма «Позиція і погляди яких людей для Вас є більш зрозумілими?», с.50).

Половина (49%) опитаних мають прихильників інтеграції до НАТО серед родичів і друзів. Чверть (25%) респондентів мають власний досвід відвідування якоїсь з країн НАТО, 7% – досвід тривалого проживання там, 41% – родичів або друзів з досвідом відвідування або тривалого проживання, 33% – родичів або друзів, які там проживають зараз. Різниця між відповідями респондентів жіночої і чоловічої статі є зовсім незначною. Натомість, зафіксовані разючі

відмінності у відповідях прихильників і противників вступу до НАТО. Так, якщо 67% прихильників вступу мають прихильників інтеграції серед родичів і друзів, то противники – 28%. Серед прихильників вступу також приблизно вдвічі більше, ніж серед противників, тих, хто має власний досвід відвідування країн НАТО (33% і 17%, відповідно), власний досвід тривалого проживання (10% і 5%, відповідно), родичів або друзів, які мають досвід відвідування або тривалого проживання у країнах НАТО (52% і 28%, відповідно), родичів або друзів, які зараз живуть у країнах НАТО (42% і 24%, відповідно) (діаграма «Чи маєте Ви...?», с.51).

ПОЗИЦІЯ І ПОГЛЯДИ ЯКИХ ЛЮДЕЙ ДЛЯ ВАС Є БІЛЬШ ЗРОЗУМІЛИМИ?

% опитаних

Тих, які виступають за вступ України до НАТО 46,9

Тих, які виступають проти вступу України до НАТО 24,6

Важко відповісти 28,5

Квітень 2021р.

РЕГІОНИ

Захід 66,0 10,0 24,0

Центр 51,3 20,6 28,1

Південь 33,6 34,9 31,5

Схід 29,2 39,1 31,7

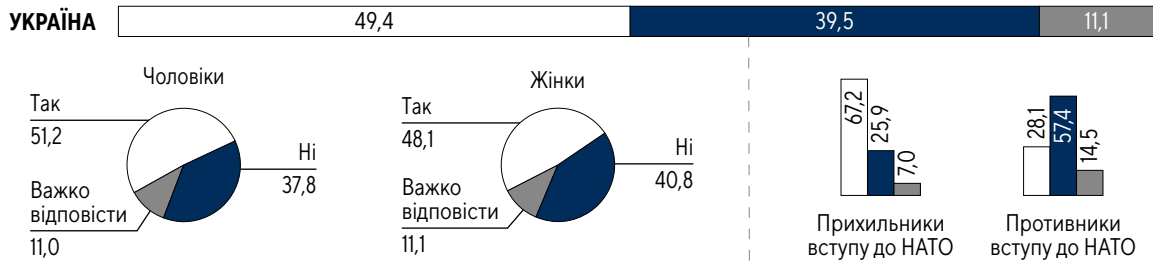
Тих, які виступають за вступ України до НАТО Тих, які виступають проти вступу України до НАТО
 Важко відповісти

	ВІК (років)				
	18-29	30-39	40-49	50-59	60 і старші
Тих, які виступають за вступ України до НАТО	55,1	47,0	49,6	43,1	41,4
Тих, які виступають проти вступу України до НАТО	14,6	26,0	24,3	28,4	28,9
Важко відповісти	30,2	27,0	26,1	28,4	29,7
	СТАТЬ		СТАВЛЕННЯ ДО НАТО		
	Чоловіки	Жінки	Прихильники вступу	Противники вступу	
Тих, які виступають за вступ України до НАТО	48,5	45,6	82,1	4,0	
Тих, які виступають проти вступу України до НАТО	25,3	24,1	2,8	64,8	
Важко відповісти	26,3	30,3	15,1	31,2	

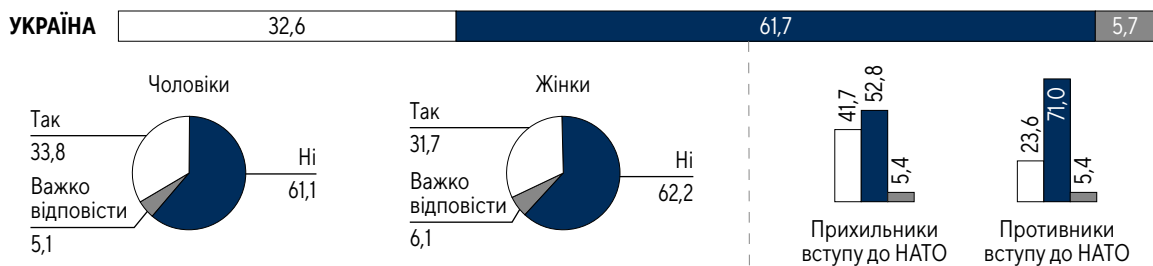
ЧИ МАЄТЕ ВИ...?

% опитаних

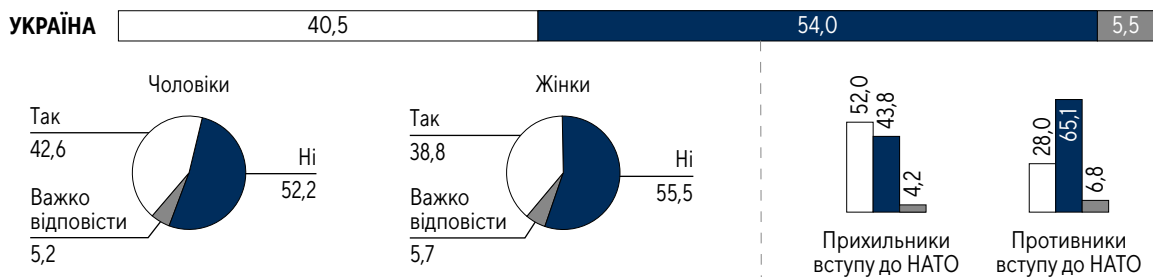
Прихильників інтеграції до НАТО серед родичів і друзів

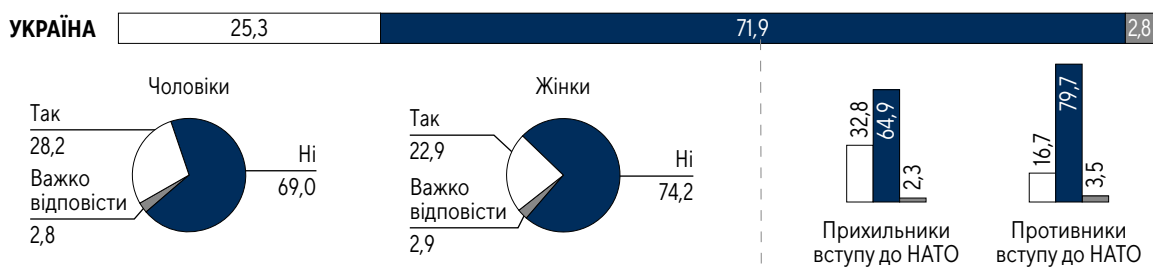
Родичів або друзів, які зараз живуть у країнах НАТО

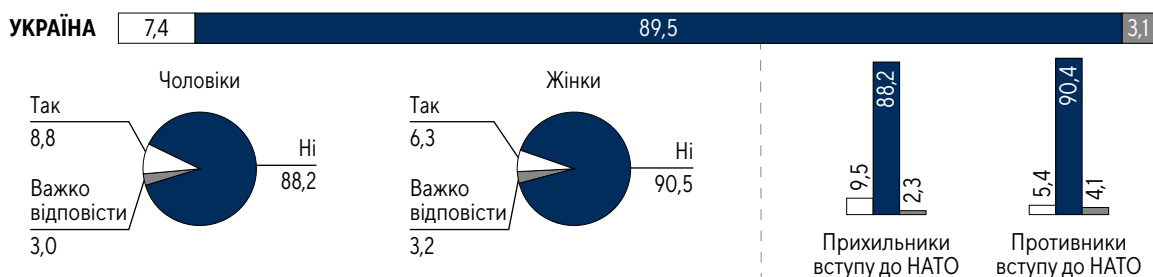
Родичів або друзів, які мають досвід відвідування або тривалого проживання у країнах НАТО

Власний досвід відвідування якоїсь з країн НАТО

Власний досвід тривалого життя у якійсь з країн НАТО

Квітень 2021р.

□ Так ■ Ні ▒ Важко відповісти

Висновки

Дані соціологічного дослідження Центру Разумкова дозволяють зробити наступні висновки.

- В українському суспільстві, станом на квітень 2021р., сформувалася потужна та відносно стабільна підтримка євроатлантичного курсу України. Результатами потенційного загальнонаціонального референдуму стосовно вступу України до НАТО були б висока явка виборців та переконлива більшість голосів за вступ країни до Альянсу.
- Упродовж останніх шести років спостерігаються ознаки стабілізації громадської думки. Після періоду стрімкого зростання рівня суспільної підтримки у 2014-2015рр. з менш ніж 20% до майже 50%, спостерігаються незначні коливання рівня підтримки та розподілу голосів між противниками і прихильниками вступу.
- На тлі вагомій загальнонаціональній переваги частки прихильників євроатлантичної інтеграції, спостерігаються суттєві регіональні диспропорції. Частка прихильників на Півдні України має мінімальну перевагу над часткою противників (43% – за, 38% – проти), а жителі Сходу переважно виступають проти вступу (33% – за, 50% – проти).
- Доволі значимі відмінності з багатьох питань фіксуються між відповідями представників різних вікових категорій, і вони мають переважно нелінійний характер. Кожна з вікових категорій потребує окремого підходу, але особливої уваги заслуговує аналіз показників вікової категорії 30-39 років, які є часто найбільш контрастними, порівняно з іншими найближчими віковими категоріями.
- Найявнішими є відмінності в позиціях представників різної статі, респондентів з різними рівнями освіти є менш суттєвими, ніж регіональні та вікові.
- Найбільш кардинальні відмінності в поглядах зазвичай демонструють прихильники та противники вступу. Водночас, з окремих питань їх позиції є доволі подібними, а розбіжності відображають радше різні підходи до вирішення спільних проблем.
- Інтеграція до ЄС і НАТО є рухом в єдиному напрямі для відносної більшості опитаних, що дозволяє зробити припущення про певну взаємозалежність між суспільною підтримкою євроатлантичної і європейської інтеграції.
- Головними раціональними факторами підтримки громадянами офіційного курсу на вступ до НАТО – як оптимальної моделі забезпечення національної безпеки – є відчуття вразливості України до зовнішніх загроз, усвідомлення відсутності надійних зовнішніх гарантій безпеки.
- Мотиви особистого виграшу від вступу країни до НАТО є менш вагомими, що може пояснюватися доволі слабкими асоціаціями НАТО з добробутом або ж недостатнім усвідомленням на особистому рівні зв'язку між безпекою та розвитком. Респонденти також не вбачають значного впливу на добробут населення загалом і власної родини зокрема від співробітництва Україна-НАТО.
- Доволі високими та водночас реалістичними є очікування прояву солідарності з боку країн ЄС і НАТО, демонстрація взаємної готовності прийти на допомогу партнерам у разі такої необхідності, а також готовність брати особисту відповідальність за безпеку країни.
- Респонденти засвідчили рівень підтримки фактичної участі військових у міжнародних операціях зі зміцнення миру і стабільності, а також можливості надання Україною військової допомоги іншим країнам, необхідний для суспільної легітимності політичних рішень з виконання державою міжнародних (союзницьких) зобов'язань.
- Попри розбіжності позицій з підтримки вступу до НАТО та застереження стосовно вагомості гарантій колективної безпеки НАТО, більшість респондентів визнають зв'язок між безпекою і членством в Альянсі.
- Спостерігається доволі помітний вплив відомих тез антинатовської пропаганди на зміст відповідей респондентів усіх категорій, в т.ч. прихильників вступу, з високим рівнем освіти та поінформованості, а особливо – серед противників вступу до НАТО.

- Рівень поінформованості громадян про НАТО є вкрай низьким. На думку опитаних, інформація про НАТО – загалом є позитивною, збалансованою або ж нейтральною, але за змістом – обмеженою та неповною. Головними джерелами інформації про НАТО є телебачення, соціальні мережі та українські Інтернет-сайти (неурядові).
- Наявність у керівництва України чіткої стратегії стосовно НАТО засвідчили менше третини опитаних громадян. Найбільшими думку громадян, є корупція та слабкість української демократії, економіки й військово-технічного потенціалу. Т.зв. «російський» фактор – на третьому місці. Лише кожен десятий вважає перешкодою цивілізаційні та культурні відмінності між Україною та країнами Альянсу.

Однією з ключових цілей цього дослідження, крім з'ясування позицій громадян з широкого кола питань, пов'язаних з реалізацією стратегічного курсу на євроатлантичну інтеграцію, є виявлення ризиків недостатньо поінформованого вибору та неоднозначного впливу кращої поінформованості на суспільну думку.

Перерозподіл голосів на користь суспільної підтримки вступу до НАТО відбувся очевидно під впливом зовнішнього фактору (російської агресії), а не цілеспрямованої політики української влади. Подальше збереження та зміцнення соціального консенсусу залежатиме не лише, але великою мірою від ефективності інформаційно-агітаційних заходів з урахуванням зарубіжного та національного досвіду, адаптованого до сучасних реалій.

Громадська думка в поєднанні з фаховою експертизою має бути обов'язковим елементом процесів формування концептуально-стратегічних документів, планів їх реалізації та проведення запланованих заходів.

Постійний моніторинг громадської думки є одним з інструментів забезпечення зворотного зв'язку між владою і суспільством, базою вихідних даних для оперативного коригування планів реалізації стратегічних і політичних рішень.

Рекомендації

З метою підвищення ефективності державної інформаційної політики євроатлантичної інтеграції України пропонуються наступні рекомендації, підготовлені на основі результатів загальнонаціонального соціологічного дослідження.

- Головною метою державної інформаційної політики євроатлантичної інтеграції на короткострокову перспективу та індикатором ефективності її виконання вважати:
 - консолідацію стійкої, широкої та усвідомленої громадської підтримки стратегічного курсу України на євроатлантичну інтеграцію;
 - формування серед противників вступу України до Альянсу щонайменше нейтрального ставлення до співробітництва Україна-НАТО та неантагоністичного сприйняття НАТО як міжнародної організації.
- Планування та реалізацію інформаційних заходів євроатлантичної інтеграції доцільно координувати та поєднувати із заходами з європейської інтеграції як взаємопов'язаних процесів сприяння зміцненню безпеки, розвитку демократії та економіки України.
- Максимально ефективно використовувати домінуюче місце телебачення як головного джерела інформації для більшості громадян. На основі незалежних рейтингових оцінок, контент-моніторингу визначити перелік державних і приватних телеканалів, радіостанцій, Інтернет-сайтів для налагодження державно-приватного партнерства на центральному та регіональному рівні. Вивчити необхідність, доцільність і можливості виділення державних ресурсів для підвищення ролі менш популярних джерел інформації про НАТО.
- Друковані та електронні ресурси центральних органів влади повинні виконувати роль, *насамперед*, первинного джерела офіційної інформації для регіональних органів влади, ЗМІ та індивідуальних споживачів. Слід забезпечити якісне

наповнення та оперативне оновлення урядових інформаційних ресурсів.

- Для створення та розповсюдження менш формальних, більш зручних і доступних для різних категорій форматів інформаційних продуктів ширше залучати зовнішніх експертів з комунікації та маркетингу.
- Інформаційні продукти, незалежно від обсягу та формату, повинні відповідати наступним вимогам:
 - бути легко доступними (такими, що не потребують тривалого пошуку), як спільними, так і диференційованими для різних категорій споживачів;
 - містити не лише інформацію про вигоди партнерства чи переваги членства, але й про партнерські та союзницькі обов'язки, правдиві вимоги до держав-кандидатів і членів Альянсу;
 - виконувати освітню роль і мотивувати споживача до самостійного пошуку додаткової інформації;
 - сприяти позитивному емоційному сприйняттю НАТО;
 - містити тематичні блоки з комплексним урахуванням запитів громадян на найбільш цікаву для них інформацію, а також питань, з яких вони, за даними соціопитування, мають інформацію мінімальну або неправдиву.
- Визначити Південь і Схід України пріоритетними з точки зору регіонального розподілу інтенсивності інформаційно-агітаційних заходів і можливостей активного залучення жителів цих регіонів віком 18–29 років як потенціалу нарощування

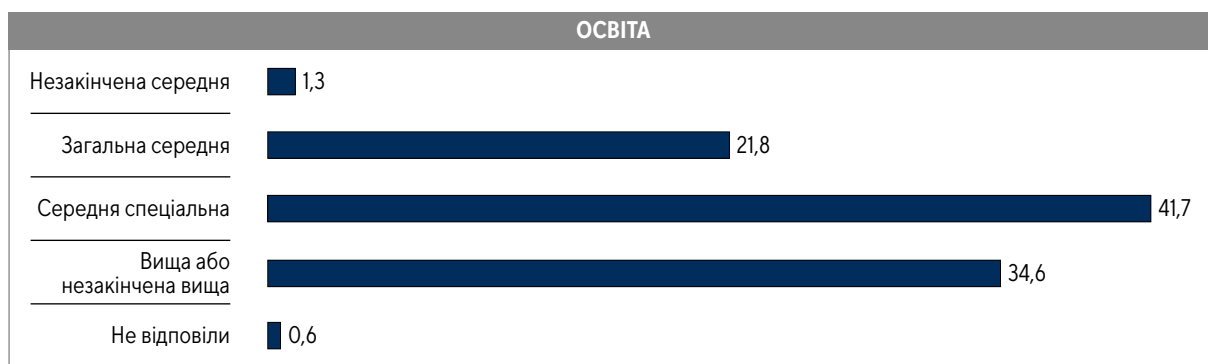
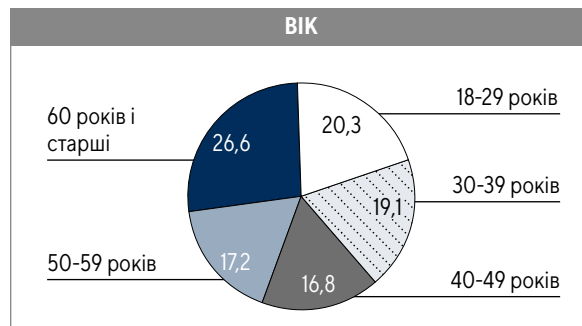
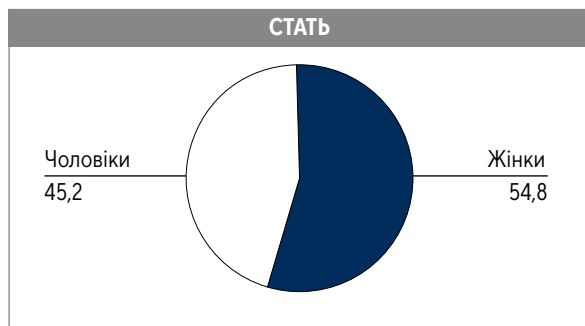
місцевого рівня підтримки курсу на євроатлантичну інтеграцію. Особливого підходу потребує аудиторія, яка віддає перевагу російськомовним джерелам інформації.

- Активніше висвітлювати «життєві історії» людей, які мають власний досвід відвідування та тривалого перебування у країнах НАТО, досвід практичної співпраці з громадянами країн-членів НАТО, громадян країн Балтії та Центрально-Східної Європи, а також максимально залучати до проведення заходів на місцях представників умовної категорії «родичі, друзі».
- Розробити за результатами дослідження громадської думки пакети меседжів для аудиторії країн-членів НАТО (політиків, посадовців і широкого кола громадян) стосовно сприйняття НАТО українцями, їх ставлення до співпраці Україна–НАТО та бачення ними перспектив набуття Україною повноправного членства в Альянсі.

Урахування запропонованих рекомендацій, на думку авторів цього дослідження, сприятиме підвищенню ефективності державної інформаційної політики та, як наслідок, формуванню стійкої, широкої та усвідомленої громадської підтримки євроатлантичної інтеграції України, нейтралізації усталених міфів та активній протидії антинатовській пропаганді. З метою моніторингу якісного виконання та необхідного коригування програм інформування, на додаток до регулярних загальнонаціональних опитувань, слід запровадити практику поглиблених соціологічних досліджень з окремих тематичних блоків та із фокусом на визначені цільові групи (соціально-демографічні категорії населення).

СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ОПИТАНИХ УКРАЇНЦІВ (%)

Квітень 2021р.

МАТЕРІАЛЬНЕ СТАНОВИЩЕ

Ледве зводимо кінці з кінцями, грошей не вистачає навіть на необхідні продукти	9,0
Вистачає на харчування та на придбання необхідних недорогих речей	32,3
У цілому на життя вистачає, але придбання речей тривалого вжитку, таких як меблі, холодильник, телевізор, уже викликає труднощі	48,4
Живемо забезпечено, але зробити деякі покупки ми поки що не в змозі (купити квартиру, автомобіль тощо)	9,0
Ми можемо собі дозволити придбати практично все, що хочемо	0,5
Важко відповісти	0,8

